

LUBAWA-SIERPIEŃ 2016

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBAWA
NA LATA 2016 - 2025

SPIS TREŚCI

Streszczenie w języku niespecjalistycznym	5
1. Wstęp.....	9
2. Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy.....	9
2.1 Ogólne podejście badawcze	9
2.2 Charakterystyka wybranych metod.....	10
2.2.1 Analiza dokumentów strategicznych i zgodności celów zawartych w dokumencie z celami ochrony środowiska wyznaczonych w dokumentach strategicznych wyższego szczebla.....	10
2.2.2 Analiza stanu środowiska	10
2.2.3 Analiza potencjalnych oddziaływań zadań przewidzianych w Strategii na środowisko oraz na ludzi.....	10
3. Informacje o zawartości i głównych celach dokumentu	11
4. Informacja na temat powiązań Strategii rozwoju gminy Lubawa z innymi dokumentami	19
4.1 Powiązania SRGL z dokumentami strategicznymi, wskazane w SRGL	19
4.2 Powiązania SRGL z pozostałymi dokumentami strategicznymi w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego	21
4.3 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu.....	27
5. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzania	31
6. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	33
7. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.....	33
7.1 Istniejący stan środowiska na obszarze objętym przewidywanym oddziaływaniem.....	33
7.2 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.....	42
7.3 Zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji dokumentu.....	47
8. Przewidywane znaczące oddziaływania	48
8.1 W obszarze różnorodności biologicznej (w tym siedlisk roślinności, grzybów i porostów) ..	49
8.2 W obszarze oddziaływania na rośliny.....	49
8.3 W obszarze oddziaływania na zwierzęta.....	50
8.4 W obszarze oddziaływania na ludzi.....	50
8.5 W obszarze oddziaływania na wody.....	50
8.6 W obszarze oddziaływania na powietrze	51
8.7 W obszarze oddziaływania na powierzchnię ziemi	51
8.8 W obszarze oddziaływania na krajobraz	51
8.9 W obszarze oddziaływania na zabytki.....	52

8.10	W obszarze oddziaływania na klimat	52
8.11	W obszarze oddziaływania na zasoby naturalne.....	52
8.12	W obszarze gospodarki odpadami	53
8.13	W obszarze oddziaływania na dobra materialne	53
8.14	Oddziaływania skumulowane.....	53
9.	Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu.....	54
10.	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru	58
11.	Trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy, napotkanych w trakcie sporządzania prognozy.....	59
	Spis tabel	61
	Spis załączników	61

WYKAZ SKRÓTÓW

DK	droga krajowa
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny zbiornik wód podziemnych
KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR 2010-2020	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
LDWN	długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)
LN	długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)
OChK	obszar chronionego krajobrazu
OZE	odnawialne źródła energii
PM 10	pył zawieszony PM10
PZO	plan zadań ochronnych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
SRGL	Strategia Rozwoju Gminy Lubawa na lata 2016 - 2025
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

CEL DOKUMENTU

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest jednym z narzędzi realizacji zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju - jednego z filarów strategii lisbońskiej i goeteborskiej, jak również jednej z podstawowych konstytucyjnych zasad ustroju Państwa Polskiego (art. 5 Konstytucji RP).

Celem niniejszej prognozy jest określenie potencjalnych oddziaływań dla środowiska oraz ludzi, jakie mogą pojawić się w wyniku realizacji zadań przewidzianych w Strategii Rozwoju Gminy Lubawa na lata 2016 – 2025 (zwaną dalej SRGL) – a w razie wskazania zapisów stojących w sprzeczności z celami ochrony środowiska lub zasadny zrównoważonego rozwoju – wyeliminowanie takich zapisów i zaproponowanie zapisów alternatywnych.

METODYKA

W ramach analizy pod uwagę wzięto zarówno dokumenty strategiczne wyższego szczebla, wyznaczające cele rozwojowe społeczno-gospodarcze, analizowano również dokumenty dotyczące celów ochrony środowiska szczebla międzynarodowego/wspólnotowego, krajowego i wojewódzkiego oraz odnoszące się do zmian klimatu i zapobiegania ubożeniu różnorodności biologicznej. Pod uwagę wzięto również wnioski bądź informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla regionu. Informacje na temat aktualnego stanu środowiska i przyrody zaczerpnięto z bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego, publikacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, innych dokumentów strategicznych oraz samych prognoz oddziaływania na środowisko dla regionu. Kluczowym elementem analizy była ocena wpływu przewidzianych w SRGL zadań na poszczególne komponenty środowiska oraz na ludzi. W tym celu skonstruowano rozbudowaną matrycę – *Załącznik nr 2 Matryca oddziaływań*, zawierającą następujące części: zestawienie zadań przewidzianych w SRGL, ocenę ogólną oddziaływań (potencjalnie pozytywne lub negatywne dla środowiska lub ludzi – uwzględniając zarówno etap realizacji jak i funkcjonowania/eksploatacji przedsięwzięć), ocenę charakteru oddziaływań i wpływu na poszczególne elementy środowiska (zgodnie z ustawą OOS¹).

ZAWARTOŚĆ DOKUMENTU

Dokument stanowiący przedmiot Prognozy zawiera treści przedstawione na 62 stronach tekstu obejmujące następujące zagadnienia:

Wprowadzenie – zawierające podstawowe wskazania na temat prowadzenia polityki rozwoju,

Diagnoza stanu i potencjału rozwojowego Gminy Lubawa – gdzie zawarto ogólną charakterystykę gminy, opis uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych rozwoju, opis potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwarunkowania prawne i finansowe, gospodarkę komunalną i mieszkaniową, infrastrukturę i aktywność społeczną, opis systemu administracji samorządowej, podsumowanie diagnozy wskazujące na wyzwania i atuty rozwojowe gminy oraz opis uwarunkowań mogących wpływać hamująco na rozwój gminy.

Długoterminowy plan rozwoju Gminy Lubawa – rozdział zawierający główne cele rozwoju gminy, gdzie wskazano na 4 szczegółowe cele rozwoju strategicznego gminy:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania, aktywności obywatelskiej, kształcenia się oraz wypoczynku i rekreacji;
- Cel szczegółowy 2. Zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz poprawa jakości środowiska naturalnego w gminie;
- Cel szczegółowy 3. Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki opartej na kompetencjach, przedsiębiorczości oraz rozpoznawalnej marce;
- Cel szczegółowy 4. Poprawa dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego mieszkańców gminy;

¹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353)

W rozdziale tym zawarto także opis plany operacyjnego – cele operacyjne i kierunki działań usystematyzowano w formie pięciu priorytetów:

- *Infrastruktura;*
- *Środowisko; Gospodarka;*
- *Społeczeństwo;*
- *Administracja.*

Ostatnią część SRGL stanowi załącznik z wykazem dróg przebiegających przez teren gminy.

MONITORING

W zapisach strategii zawarto postulat, mówiący o tym, że z uwagi na wielość zagadnień i podmiotów zaangażowanych, wójt gminy w ramach posiadanych kompetencji powinien powołać do życia Zespół zajmujący się koordynacją oraz monitoringiem strategii. Do zadań Zespołu będzie należało podejmowanie czynności wspierających merytorycznie i organizacyjnie proces wdrażania strategii. Głównym, wykonywanym cyklicznie zadaniem Zespołu będzie monitoring wdrażania strategii, który należy przeprowadzać nie rzadziej niż raz na dwa lata. Powinien dotyczyć przede wszystkim postępu rzeczowego (merytorycznego) oraz finansowego realizowanych działań, w tym ich terminowości, a także osiągniętych mierzalnych (ilościowych) efektów – jako podstawa sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji. W połowie okresu realizacji Strategii oraz na zakończenie, czyli na przełomie lat 2020/2021 oraz 2025/2026, rekomenduje się przeprowadzenie ewaluacji, czyli procesu badania oraz oceny wartości i jakości podejmowanych działań. W SRGL zawarto również katalog wskaźników dla celów strategicznych, za pomocą których dokonywany będzie monitoring skutków realizacji postanowień strategii. Zebrane dane powinny być analizowane, a następnie opracowywane w formie raportów z monitoringu strategii. Zaproponowany katalog wskaźników należy uznać za wystarczająco szeroko dobrany z uwagi na zakres celów SRGL i monitorowanie ich wpływu na środowisko (15 wskaźników, które pośrednio lub bezpośrednio dotyczą oddziaływania na aspekty ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju).

PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA

Szczegółowa analiza dotycząca potencjalnych oddziaływań na środowisko została zawarta w *Załączniku nr 2 Matryca oddziaływań*. Objęła ona ocenę wszystkich kierunków działań w ramach celów operacyjnych. Oddziaływania etapu realizacji można podzielić na wynikające z zadań inwestycyjnych oraz nieinwestycyjnych.

Przedsięwzięcia inwestycyjne będą charakteryzowały się typowymi dla tego etapu oddziaływaniami, które można uznać za potencjalnie niekorzystne / negatywne zarówno dla lokalnej przyrody (ekosystemów) jak i warunków życia mieszkańców – będą to jednak oddziaływania zazwyczaj o przejściowym, krótkotrwałym i chwilowym charakterze. Będą one towarzyszyć przede wszystkim takim inwestycjom jak budowa/modernizacja dróg, wymiana oświetlenia, budowa/przebudowa innych obiektów infrastrukturalnych – sieci gazowej, budowa OZE, rozwój infrastruktury służącej aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej (np. szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, place zabaw, boiska) poprzez remonty i modernizację istniejących oraz budowę nowych obiektów. Oddziaływania te na etapie eksploatacji nie będą przekraczać dotychczasowego poziomu uciążliwości (np. zmodernizowane drogi), a często będą oddziaływać pozytywnie – głównie na warunki życia mieszkańców. Są to zadania wskazane w ramach celu operacyjnego: I.1 *Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy*.

Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku przedsięwzięć z zakresu infrastruktury ochrony środowiska, poza uciążliwymi oddziaływaniami na etapie realizacji takim jak np. hałas, drgania, niszczenie lokalnej roślinności, na etapie eksploatacji będą to przedsięwzięcia o trwałym pozytywnym oddziaływaniami, ukierunkowanym na poprawę stanu środowiska. Są to zadania celu operacyjnego I.2 *Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej*.

Bardzo pozytywny jest fakt umieszczenia w SRGL jako celu operacyjnego działań o charakterze promocyjno-edukacyjno-doradczym, wzmacniających przejście na gospodarkę niskoemisyjną:

- cel operacyjny I.3 Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym;
- cel operacyjny II.1 Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.

- cel operacyjny II.2 Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.
- cel operacyjny II.3 Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu

Sam fakt prowadzenia tego typu działań należy uznać za pozytywny, dodatkowo oczekiwane efekty będą nieść pozytywne skutki zarówno dla środowiska jak i ludzi, są ponadto zgodne z najważniejszymi postulatami środowiskowymi zawartymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla (pod kątem ochrony klimatu, adaptacji do zmian klimatycznych, ochrony zasobów i energooszczędności).

W pozostałych celach operacyjnych zawarto głównie zadania o pozytywnym charakterze oddziaływania na lokalną społeczność, które nie dotyczą trwałego oddziaływania na środowisko. Niemniej również w tym wypadku można odnaleźć pozytywne aspekty związane ze środowiskiem, takie jak wdrażanie zielonych zamówień publicznych, edukacja ekologiczna rolników oraz wspieranie powstawania gospodarstw ekologicznych, promowanie przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną, promocja działalności innowacyjnej.

Nie stwierdzono oddziaływań o trwałym niekorzystnym charakterze (hamującym rozwój) dla ludzi bądź środowiska. Wręcz przeciwnie, zapisy SRGL należy uznać za bardzo prośrodowiskowe w świetle aktualnych postulatów wynikających z dokumentów krajowych oraz wspólnotowych.

ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Mając na uwadze dokonane w ramach Prognozy analizy, należy uznać, że nie ma konieczności poddawania SRGL procedurze postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Gmina leży w znaczącym oddaleniu od najbliższych granic z państwami sąsiednimi. Skala oraz charakter realizacji SRGL będzie mieć przede wszystkim charakter lokalny. Ewentualne niekorzystne oddziaływania na środowisko mogą pojawić się tylko i wyłącznie w zakresie oddziaływania na sąsiednie gminy.

ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Czynnikami warunkującymi wystąpienie negatywnych oddziaływań na środowisko wynikających z działań objętych SRGL są:

- rodzaj planowanych przedsięwzięć, ,
- skala planowanych przedsięwzięć, w tym wielkość zajmowanego obszaru, zdolność do wytwarzania/przetwarzania dóbr,
- powiązania między planowanymi przedsięwzięciami pod względem ich rodzaju, lokalizacji i czasu realizacji,
- zasoby naturalne, w tym gleba, woda i powierzchnia ziemi wykorzystywane na cele planowanych przedsięwzięć na etapie realizacji i eksploatacji,
- rodzaj i wielkość emisji jakie będą powstawały w wyniku realizacji i eksploatacji planowanych przedsięwzięć: gazy i pyły, hałas, odpady,
- usytuowanie przedsięwzięć względem obszarów wrażliwych w tym m.in. objętych ochroną, obszarów na których stwierdza się przekroczenia standardów jakości środowiska, zamieszkanymi, o wysokich walorach krajobrazowych, leśnych i znajdujących się w sąsiedztwie wód.

Z uwagi na brak wskazań lokalizacyjnych oraz podstawowej charakterystyki planowanych przedsięwzięć ustalenie prawdopodobieństwa, rodzaju i siły potencjalnych oddziaływań przy uwzględnieniu w. w. czynników będzie możliwe na etapie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć. W Prognozie zawarto tabele zawierające ogólne zalecenia w zakresie działań zapobiegających i ograniczających niekorzystne oddziaływania na etapie planowania, realizacji i eksploatacji przedsięwzięć, a także działania z zakresu kompensacji przyrodniczej.

ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE

Generalnie należy ocenić, iż strategia bardzo spójnie i w zrównoważony sposób uwzględnia aspekty środowiskowe. **Nie stwierdza się konieczności wprowadzenia dodatkowych zaleceń w postaci alternatywnych postulatów zwiększających prawdopodobieństwo osiągnięcia wyznaczonych celów strategii** przy możliwie jak najmniejszych skutkach negatywnych dla środowiska. Dokument w należyтым zakresie uwzględnia także

edukację ekologiczną społeczeństwa, co aktualnie powinno być zasadniczo zadaniem ciągłym szeroko realizowanym przez samorządy.

Jedyną sugestią, którą można rozważyć, jest wskazanie, iż następujący kierunek działań:

- Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg*, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej np. przystanki autobusowe, ławeczki (*Cel operacyjny I.1. Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy*)

Powinien bezpośrednio korespondować z kierunkiem działań nr 4, zawartym w *Celu operacyjnym II.3 Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu*: Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej i technicznej oraz monitoringu jej stanu, np. w ten sposób:

Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg*, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej np. przystanki autobusowe, ławeczki, z uwzględnieniem trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury.

Ponadto w niniejszej prognozie, w rozdziale dotyczącym oceny proponowanego systemu monitoringu, zawarto dodatkową sugestię dotyczącą uzupełnienia brzmienia wskaźników:

- Liczba wyremontowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej, w tym liczba obiektów, w których przeprowadzono kompleksową modernizację energetyczną / zainstalowano odnawialne źródła energii.
- Liczba nowych obiektów oddanych do użytku na cele społeczne, edukacyjne, kulturalne lub sportowo-rekreacyjne, w tym liczba obiektów, w których zainstalowano odnawialne źródła energii.

Jest to zalecenie, które należy potraktować jako dodatkową alternatywę, służącą lepszemu monitorowaniu efektów wdrażania SRGL.

TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCE Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY, NAPOTKANYCH W TRAKCIE SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Stan wiedzy na temat wpływu rozwoju rolnictwa, infrastruktury drogowej i sektora budowlanego na środowisko jest dobrze rozpoznany. Istnieje wiele opracowań dokumentujących wpływ tego rodzaju inwestycji na stan środowiska, a także wskazujących na efektywność rozwiązań stosowanych w celu ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko. Należy więc stwierdzić, że podczas sporządzania Prognozy nie napotkano na trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Trzeba jednak podkreślić, że stopień szczegółowości prognozowanych skutków środowiskowych w Prognozie, odpowiada ogólnemu określeniu celów i sposobów ich realizacji określonych w SRGL. Nie zastępuje więc prognozowania prowadzonego na etapie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć. Nie można wykluczyć, że na etapie oceny oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć na środowisko rozpoznany stan środowiska, zwłaszcza w odniesieniu do zasobów przyrodniczych, może być źródłem dylematów w ocenie skutków środowiskowych planowanych działań i skuteczności rozwiązań zapobiegających, minimalizujących i kompensujących te skutki.

1. WSTĘP

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest jednym z narzędzi realizacji zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju - jednego z filarów strategii lizbońskiej i goeteborskiej, jak również jednej z podstawowych konstytucyjnych zasad ustroju Państwa Polskiego (art. 5 Konstytucji RP).

Prognoza oddziaływania na środowisko została wykonana zgodnie z wymaganiami *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r., poz. 353), w myśl której przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zakres Prognozy został uwzględniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Olsztynie.

Celem niniejszej prognozy jest określenie potencjalnych oddziaływań dla środowiska oraz ludzi, jakie mogą pojawić się w wyniku realizacji zadań przewidzianych w SRGL – a w razie wskazania zapisów stojących w sprzeczności z celami ochrony środowiska lub zasadny zrównoważonego rozwoju – wyeliminowanie takich zapisów i zaproponowanie zapisów alternatywnych.

2. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZENIU PROGNOZY

2.1 OGÓLNE PODEJŚCIE BADAWCZE

Jako założenie wyjściowe przyjęto, że prace nad Prognozą powinny co najmniej zapewnić/umożliwić:

- identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych (pozytywnych i negatywnych) realizacji celów/zadań ujętych w SRGL;
- identyfikację potencjalnych konfliktów przyrodniczo-przestrzennych, wynikających z realizacji celów/zadań SRGL;
- ewentualną identyfikację i eliminację tych celów i sposobów ich osiągnięcia, których negatywne skutki środowiskowe mogłyby pozostawać w sprzeczności z wymogami prawa lub z postanowieniami Polityki Ekologicznej Państwa lub z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski;
- wskazanie metod ograniczania negatywnych (ale akceptowalnych ze względu na nadrzędny interes publiczny) oraz wzmacniania pozytywnych (preferowanych) skutków środowiskowych realizacji SRGL;
- określenie wytycznych dla dalszej oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych celów/zadań SRGL.

Jednocześnie z doktryny strategicznych ocen oddziaływania na środowisko wynika, że efektem analizy powinny być, oprócz opisu przewidywanych skutków środowiskowych, zalecenia i rekomendacje co najmniej w dwóch sferach:

- jak należy ewentualnie zmodyfikować, względnie uzupełnić poszczególne zapisy SRGL, aby w jak największym stopniu były one spójne i komplementarne z koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz realizującymi tę koncepcję innymi dokumentami programowymi;
- w jaki sposób wyeliminować, a co najmniej ograniczyć niepożądane/nieakceptowalne koszty środowiskowe realizacji celów i zadań zapisanych w SRGL.

Ogólne podejście do przeprowadzenia analiz w ramach niniejszej prognozy oparte jest głównie na brytyjskim modelu oceny polityk (*policy appraisal*). Najważniejszą rolę w tym modelu odgrywa wyznaczenie celów samego dokumentu i ocena wpływu na środowisko ich realizacji – nie zaś bezpośredniego oddziaływania poszczególnych inwestycji na środowisko. Procedura ta jest mniej sformalizowana i mniej obszerna. Kładzie ona bowiem większy nacisk na związek oceny z procesem decyzyjnym, którego sama ocena jest nieodłącznym i harmonijnym elementem. Ten model stosowany jest najczęściej w ocenie polityk, strategii rozwoju – czyli dokumentów, które nie wskazują konkretnych przedsięwzięć, a jedynie ramy i kierunki rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej czy środowiskowej. W niniejszej Prognozie zastosowano powyższe podejście, uwzględniając jednakże, iż w ramach poszczególnych celów strategicznych SRGL wskazuje również na kierunki działań – i to one były głównym przedmiotem właściwej analizy oddziaływań.

2.2 CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH METOD

2.2.1 ANALIZA DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I ZGODNOŚCI CELÓW ZAWARTYCH W DOKUMENCIE Z CELAMI OCHRONY ŚRODOWISKA WYZNACZONYCH W DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH WYŻSZEGO SZCZEBŁA

W ramach analizy pod uwagę wzięto zarówno dokumenty strategiczne wyższego szczebla, wyznaczające cele rozwojowe społeczno-gospodarcze, analizowano również dokumenty dotyczące celów ochrony środowiska szczebla międzynarodowego/wspólnotowego, krajowego i wojewódzkiego oraz odnoszące się do zmian klimatu i zapobiegania ubożeniu różnorodności biologicznej. Pełna lista zawarta jest w *Załączniku nr 1. Analiza dokumentów strategicznych*; uwzględnia ona dokumenty wskazane w ramach zakresu ustalonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie. Pod uwagę wzięto również wnioski bądź informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla regionu.

2.2.2 ANALIZA STANU ŚRODOWISKA

Informacje na temat aktualnego stanu środowiska i przyrody zaczerpnięto z bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego, publikacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, innych dokumentów strategicznych oraz samych prognoz oddziaływania na środowisko dla regionu, których aktualność pozwala przypuszczać, iż zawarte w nich informacje można odnosić również do niniejszej prognozy.

2.2.3 ANALIZA POTENCJALNYCH ODDZIAŁYWAŃ ZADAŃ PRZEWIDZIANYCH W STRATEGII NA ŚRODOWISKO ORAZ NA LUDZI

Kluczowym elementem analizy była ocena wpływu przewidzianych w SRGL zadań na poszczególne komponenty środowiska oraz na ludzi. W tym celu skonstruowano rozbudowaną matrycę podzieloną na następujące części: zestawienie zadań przewidzianych w SRGL, ocenę ogólną oddziaływań (potencjalnie pozytywne lub negatywne dla środowiska lub ludzi – uwzględniając zarówno etap realizacji jak i funkcjonowania/eksploatacji przedsięwzięć), ocenę charakteru oddziaływań (zgodnie z ustawą OOŚ - bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe), ocenę wpływu na poszczególne elementy środowiska (zgodnie z ustawą OOŚ - różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne). Przyjęto w tej części trzystopniową skalę intensywności oddziaływania od -1 do +1, gdzie "+" lub "-" oznacza oddziaływanie pozytywne/negatywne). Analiza zestawiona została w załączniku nr 2 *Matryca oddziaływań*.

3. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH DOKUMENTU

Przedmiotem Prognozy jest dokument pn. "*Strategia rozwoju gminy Lubawa na lata 2016 – 2025*" zwany dalej w skrócie SRGL. Dokument stanowiący przedmiot Prognozy zawiera treści przedstawione na 62 stronach tekstu obejmujące następujące zagadnienia:

1. Wprowadzenie – zawierające podstawowe wskazania na temat prowadzenia polityki rozwoju, wymienia podstawowe nadrzędne dokumenty wyznaczające ramy dla polityki rozwoju, zarówno szczebla wspólnotowego, krajowego jak i wojewódzkiego; wprowadzenie zawiera również informacje na temat metodyki i przebiegu procesu planowania strategicznego (w oparciu o Metodę Aktywnego Planowania Strategicznego), jaki miał miejsce w przypadku opracowania SRGL.
2. Diagnoza stanu i potencjału rozwojowego Gminy Lubawa – gdzie zawarto ogólną charakterystykę gminy, opis uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych rozwoju, opis potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwarunkowania prawne i finansowe, gospodarkę komunalną i mieszkaniową, infrastrukturę i aktywność społeczną, opis systemu administracji samorządowej, podsumowanie diagnozy wskazujące na wyzwania i atuty rozwojowe gminy oraz opis uwarunkowań mogących wpływać hamująco na rozwój gminy.
3. Długoterminowy plan rozwoju Gminy Lubawa - Wizja i główne cele rozwoju gminy, gdzie wskazano na 4 szczegółowe cele rozwoju strategicznego gminy:
 - Cel szczegółowy 1. Zwiększenie atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania, aktywności obywatelskiej, kształcenia się oraz wypoczynku i rekreacji;
 - Cel szczegółowy 2. Zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz poprawa jakości środowiska naturalnego w gminie;
 - Cel szczegółowy 3. Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki opartej na kompetencjach, przedsiębiorczości oraz rozpoznawalnej marce;
 - Cel szczegółowy 4. Poprawa dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego mieszkańców gminy;

Celem głównym strategii jest zaś **trwały i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Lubawa**, zgodny z wymogami ochrony środowiska oraz uwzględniający problemy i potrzeby wspólnoty samorządowej w perspektywie zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych.

W rozdziale tym zawarto także opis plany operacyjnego – cele operacyjne i kierunki działań usystematyzowano w formie pięciu priorytetów: *Infrastruktura; Środowisko; Gospodarka; Społeczeństwo; Administracja*. W następnej kolejności opisano warunki skutecznej realizacji celów i działań, koordynację i monitoring wdrażania strategii (wraz z podanymi wskaźnikami monitorowania strategii), główne źródła finansowania.

4. Ostatnią część SRGL stanowi załącznik z wykazem dróg przebiegających przez teren gminy.

TABELA 1 CELE I KIERUNKI ROZWOJU GMINY

PRIORYTET I	Infrastruktura
Cel operacyjny I.1.	Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg*, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej np. przystanki autobusowe, ławeczki. * Drogi lokalne (powiatowe i gminne) znajdujące na terenie Gminy Lubawa, które będą wymagały podejmowania działań inwestycyjnych w okresie wdrażania strategii, wykazano w załączniku. 2) Likwidacja barier urbanistycznych i transportowych utrudniających przemieszczanie się, w szczególności osobom z niepełnosprawnością ruchową oraz rodzicom/opiekunom z małymi dziećmi w wózkach. 3) Podejmowanie rozmów i ustaleń z GDDKiA, samorządem województwa oraz powiatu, a także realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie modernizacji sieci drogowej na terenie gminy. 4) Rozbudowa infrastruktury sieciowej w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu do usług telekomunikacyjnych, zwłaszcza możliwości korzystania z internetu szerokopasmowego.
Cel operacyjny I.2.	Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Dbanie o należyty stan techniczny przewodów i urządzeń tworzących sieć wodociągową oraz kanalizacyjną (konserwacja, wymiana oraz modernizacja wyeksploatowanych elementów). 2) Rozbudowa istniejącej sieci wodociągowej. 3) Budowa zbiorczej infrastruktury kanalizacyjnej w miejscowościach: Rożental, Grabowo, Wałdyki, Samplawa, Mortęgi, Rodzone, Złotowo, Targowisko Dolne, Targowisko Górne. 4) Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, gdzie nie ma możliwości włączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej, lub gdy włączenie się do tej sieci jest nieuzasadnione ekonomicznie i nie planuje się budowy takiej sieci, unieszkodliwianie ścieków komunalnych odbywa się za pomocą przydomowych oczyszczalni ścieków. 5) Wyposażenie oczyszczalni ścieków w Kazanicach w instalację do osadów ściekowych. 6) Zachęcanie mieszkańców do podłączenia się do istniejących i nowotworzonych odcinków sieci komunalnej. 7) Promowanie wśród mieszkańców, pracowników gminy oraz podmiotów gospodarczych rozwiązań technicznych i zachowań sprzyjających zmniejszeniu zużycia wody do celów bytowych, hodowlanych, przemysłowych, podlewania ogródków itp.
Cel operacyjny I.3	Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Programy na rzecz zmniejszania stopnia wykorzystania nieodnawialnych źródeł energii oraz zużycia energii elektrycznej i ciepłej w budynkach użyteczności publicznej poprzez ich termomodernizację, wymianę systemów grzewczych na bardziej efektywne energetycznie, montaż instalacji OZE, wymianę starego lub zużytego oświetlenia, urządzeń i sprzętu komputerowego na nowoczesne i energooszczędne. 2) Rozbudowa i modernizacja oświetlenia publicznego, zwłaszcza ulic i skwerów oraz ciągów komunikacyjnych prowadzących do obiektów użyteczności publicznej, z wykorzystaniem efektywnych energetycznie rozwiązań, np. zastępowanie starych lamp nowymi LED-owymi, stosowanie automatyki sterowania oświetleniem, wykorzystanie innowacyjnych technologii zasilanych czystą energią (np. baterie słoneczne,

	<p>małe turbiny wiatrowe).</p> <p>3) Promowanie mechanizmów finansowych dotyczących przyjaznych środowisku źródeł energii elektrycznej i ciepłej możliwych do wykorzystania w sektorze rolnictwa, przemysłu oraz w gospodarstwach domowych, np. instalacji c.o. opalanych biomasą, kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych i innych źródeł energii, w szczególności w formie mikroinstalacji OZE opartych na zasadach prosumenckich.</p> <p>4) Zaopatrzenie mieszkańców gminy w gaz ziemny poprzez rozbudowę lokalnej sieci gazowej.</p> <p>5) Przystąpienie do prac nad gminnym planem gospodarki niskoemisyjnej, który przeprowadzi inwentaryzację źródeł oraz prognozę emisji CO², a także zaprojektuje szczegółowy plan działań służących redukcji emisji.</p>
PRIORYTET II	Środowisko
Cel operacyjny II.1	Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.
Kierunki działań	<p>1) Realizacja działań edukacyjnych (np. projektów, szkoleń, warsztatów) adresowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy w zakresie wpływu zachowań ekologicznych w gospodarstwach domowych, takich jak np. segregacja odpadów czy oszczędzanie energii, na stan i perspektywę środowiska naturalnego.</p> <p>2) Promowanie zachowań energo- i materiałooszczędnych w codziennym funkcjonowaniu mieszkańców w gospodarstwie domowym, transporcie, pracy zawodowej, nauce i wolnym czasie, takich jak np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) korzystanie z funkcji oszczędzających energię sprzętu AGD, wyłączanie sprzętu elektrycznego, gdy nie jest używany i nie pozostawianie go w stanie czuwania; b) <i>ecodriving</i>, dzień bez samochodu, sąsiedzkie podwożenie się do pracy, korzystanie z komunikacji publicznej lub rowerów; c) zwiększanie wykorzystywania poczty elektronicznej, ograniczanie drukowania (w tym np. drukowanie dwustronne), ponowne wykorzystywanie zapisanych jednostronnie arkuszy papieru; <p>3) Współpraca ze społecznościami lokalnymi w zakresie kreowania poczucia wpływu i odpowiedzialności mieszkańców za środowisko w najbliższym otoczeniu, np. poprzez wspólne zagospodarowywanie obszaru miejscowości poprzez nasadzenia; akcje sprzątnięcia świata czy sadzenia drzew; zachęcanie do uprawy rodzimych gatunków roślin w przydomowych ogródkach; tworzenie miejsc przyjaznych pszczołom, ptakom itp.</p>
Cel operacyjny II.2	Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.
Kierunki działań	<p>1) Prowadzenie uporządkowanej gospodarki funkcjonalno-przestrzennej m.in. poprzez sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (zwłaszcza dla terenów najszybciej rozwijających się) oraz ustalanie warunków zabudowy z uwzględnieniem zasad zrównoważonego użytkowania środowiska przyrodniczego oraz potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.</p> <p>2) Dbanie o zachowanie wartości środowiska przyrodniczego na zasadach określonych przez ustawę o ochronie przyrody, a także utrzymanie w formie jak najmniej przekształconej pod względem przyrodniczym korytarzy ekologicznych² w celu umożliwienia swobodnej migracji ptaków i innych zwierząt.</p>

² Tereny oznaczone jako korytarze ekologiczne w załączniku 2B do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubawa.

	<ol style="list-style-type: none"> 3) W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi niezbędne będzie: <ol style="list-style-type: none"> a) przeprowadzenie rekultywacji składowiska odpadów komunalnych w Samplawie; b) rozwój selektywnej zbiórki odpadów z uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych i niebezpiecznych; wprowadzenie systemu „workowego”; zwiększenie udziału odpadów poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie; c) sukcesywne wdrażanie Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa. 4) Przeprowadzanie kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska (w zakresie objętym właściwością gminy), a także wydawanie stosownych decyzji administracyjnych w tym zakresie.
Cel operacyjny II.3	Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody, w tym poprzez prowadzenie zabiegów melioracyjnych służących odbudowie i regulacji małych cieków wodnych oraz zbiorników małej retencji (np. kanały, rowy, stawy i oczka wodne)³. 2) Zwiększanie lesistości gminy zarówno w wyniku sztucznych zalesień, jak i sukcesji naturalnej, np. poprzez tworzenie zadrzewień śródpolnych i przydrożnych na gruntach rolnych niskich klas bonitacyjnych. 3) Prowadzenie działań informacyjno-szkoleniowych adresowanych do mieszkańców, rolników, firm działających w branży budowlanej, na temat zmian klimatu oraz metod zapobiegania i ograniczania ich negatywnych skutków na gospodarkę oraz zdrowie ludzi. 4) Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej i technicznej oraz monitoringu jej stanu.
PRIORYTET III	Gospodarka
Cel operacyjny III.1	Kreowanie warunków sprzyjających wzmocnieniu i rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wsparcie informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla przedsiębiorców działających w sektorze mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, a także dla osób planujących założenie pozarolniczej działalności gospodarczej. 2) Promocja gminy, służąca zachęceniu inwestorów i osób zainteresowanych prowadzeniem własnej działalności gospodarczej do podejmowania jej na terenie gminy, w tym m.in. poprzez informowanie o planowanych kierunkach rozwoju oraz dostępnych możliwościach inwestowania i zachętach dla przedsiębiorców. 3) Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu, w tym: ośrodkami i inkubatorami przedsiębiorczości, ośrodkami innowacji oraz instytucjami finansowymi w zakresie usług wsparcia dla firm, transferu wiedzy i technologii, współpracy nauki i biznesu oraz ułatwienia dostępu do finansowania sektora MŚP. 4) Promocja działalności innowacyjnej (produktowej i procesowej) oraz wpisującej się w katalog inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego (żywność wysokiej jakości, meblarstwo i przemysł drzewny, ekonomia wody).
Cel operacyjny III.2.	Wzrost konkurencyjności i efektywności sektora rolno-spożywczego

³ Prowadzone na terenie gminy zabiegi melioracyjne nie powinny powodować daleko idących przekształceń zwłaszcza na terenach użytków zielonych.

Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Działania o charakterze edukacyjnym i doradczym, skierowane do rolników/producentów rolnych, służące podnoszeniu wiedzy i świadomości m.in. w zakresie technologii i organizacji produkcji, zarządzania, marketingu, bezpieczeństwa pracy, ubezpieczeń w gospodarstwie, ochrony środowiska i zmian klimatycznych oraz korzystania z instrumentów finansowych. 2) Ułatwianie dostępu do aktualnej wiedzy i wyników badań dotyczących innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym, w tym w szczególności nowych technik i technologii wytwarzania, tworzenia związków czynników produkcji oraz budowania struktur organizacyjnych. 3) Rozwój rolnictwa ekologicznego, opierającego się na zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, w szczególności poprzez informowanie o przyjaznych środowisku sposobach gospodarowania, promocję dobrych praktyk oraz wsparcie doradcze w procedurze zgłaszania podjęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego. 4) Optymalizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez wspieranie procesów specjalizacji i kooperacji gospodarstw rolnych. 5) Wspieranie spółdzielczości oraz tworzenia grup i organizacji producentów w sektorze rolno-spożywczym, służących stabilizacji zbytu produktów, zwiększeniu opłacalności produkcji oraz skróceniu łańcucha żywnościowego
Cel operacyjny III.3	Stworzenie i wypromowanie marki „Ziemia Lubawska”.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Działania na rzecz utworzenia struktury integracyjnej dla wytwarzanych lokalnie wysokiej jakości produktów, w postaci marki „Ziemia Lubawska”, jako instrumentu konkurencji oraz identyfikacji, w szczególności poprzez moderowanie procesu współpracy lokalnych przedsiębiorców oraz opracowanie odpowiednich procedur i przebiegu procesu certyfikacji. 2) Opracowanie strategii promocji marki „Ziemia Lubawska”, uwzględniającej m.in. segmentację odbiorców i sposoby dotarcia do nich, opis działań informacyjno-promocyjnych, wskazania praktyczne dla posługiwania się marką przez podmioty do tego uprawnione oraz wizualizację marki. 3) Realizacja działań służących upowszechnianiu marki w świadomości lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także na poziomie regionalnym, krajowym i za granicą, poprzez np. ulotki, plakaty, spotkania informacyjne, konkursy, udział w targach. 4) Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego usytuowanymi na obszarze historycznej Ziemi Lubawskiej, celem nawiązania współpracy i rozszerzenia zasięgu marki.
Cel operacyjny III.4	Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców gminy.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Promocja wśród mieszkańców postaw przedsiębiorczych, dobrych praktyk biznesu oraz ekonomii społecznej, w szczególności poprzez spotkania informacyjne, debaty, wizyty studyjne i konkursy. 2) Organizacja doradztwa zawodowego (np. punkty doradztwa zawodowego, punkty planowania kariery) oraz szkoleń wspierających nabywanie przez młodzież w wieku szkolnym podstawowej wiedzy o rynku pracy oraz podejmowanie wyborów dotyczących dalszej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. 3) Realizacja kompleksowych programów służących aktywizacji osób bezrobotnych oraz biernych zawodowo, zapewniających dostęp do zindywidualizowanych usług i instrumentów rynku pracy (np. doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, kursy i szkolenia zawodowe, przygotowanie zawodowe dorosłych, staże u pracodawców, prace społecznie użyteczne). 4) Zwiększanie dostępności zatrudnienia socjalnego dla osób wykluczonych społecznie, realizowanego w formie zajęć reintegracji społeczno-zawodowej w klubie/centrum integracji społecznej albo w formie zatrudnienia wspieranego. 5) Likwidacja barier w dostępie do zatrudnienia i edukacji osób z grup defaworyzowanych ze względu na wiek, płeć, sprawność organizmu czy wypełniane role rodzinne, poprzez np. promocję elastycznych form zatrudnienia, rozbudowę systemu opieki i wychowania dzieci do 6 roku

	życia czy programy edukacyjne dla osób starszych.
PRIORYTET IV	Społeczeństwo
Cel operacyjny IV.1	Wzrost różnorodności i dostępności oferty w zakresie edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rozwój infrastruktury służącej aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej (np. szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, place zabaw, boiska) poprzez remonty i modernizację istniejących oraz budowę nowych obiektów. 2) Upowszechnianie modelu edukacji przez całe życie, łączącego kształcenie w szkołach z uczeniem się w formach pozaszkolnych w powiązaniu z praktyką. 3) Zorientowanie edukacji dzieci i młodzieży na kształcenie kompetencji kluczowych: kreatywności, kooperacji i przedsiębiorczości, a także ważnych kompetencji osobistych, społecznych i obywatelskich, w tym poprzez rozwój wolontariatu szkolnego. 4) Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w formach atrakcyjnych dla dzieci i młodzieży, takich jak warsztaty, koła zainteresowań, konkursy, turnieje sportowe, wycieczki, obozy edukacyjne czy wymiany międzynarodowe, służących doskonaleniu wiedzy i umiejętności oraz rozwijających pasje i zainteresowania. 5) Realizacja programów edukacyjnych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw prospołecznych, w szczególności w zakresie: <ol style="list-style-type: none"> a) zdrowia, w tym: profilaktyki chorób (np. nowotworowych, układu krążenia, cukrzycy), profilaktyki stomatologicznej, zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania się, dbałości o higienę i kulturę fizyczną; b) bezpieczeństwa publicznego, w tym: umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, zapobiegania pożarom i miejscowym zagrożeniom, nowych problemów takich jak np. cyberprzestępczość, a także konsekwencji wynikających z łamania przepisów prawa; c) wiedzy ekonomicznej, w tym: zawierania umów kupna-sprzedaży, praw konsumenckich, zakładania lokat oszczędnościowych, zaciągania pożyczek i kredytów; d) wiedzy prawnej i obywatelskiej uwzględniającej m.in. zasady demokratyczne, prawa człowieka, ideę samorządności, zagadnienia integracji europejskiej oraz krytyczny odbiór treści medialnych. 6) Wspieranie różnorodnych form aktywności osób starszych i niepełnosprawnych, w tym m.in. zajęć rozwijających pasje i zainteresowania, wycieczek i wyjazdów kulturalnych, pogadanek dotyczących bezpieczeństwa fizycznego i materialnego, a także kursów i szkoleń podnoszących kompetencje cyfrowe
Cel operacyjny IV.2	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, integracji oraz aktywności mieszkańców.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Organizacja akcji angażujących mieszkańców we wspólne sprzątanie wsi oraz upiększanie terenów wspólnych (np. koszenie traw, nasadzenia zieleni, renowacja obiektów małej architektury). 2) Realizacja działań edukacyjnych (np. kursy, szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne) służących rozwojowi kompetencji liderów mieszkańców ze szczególnym naciskiem na partycypację obywatelską oraz wsparcie liderów w aktywnym i świadomym działaniu w społecznościach lokalnych. 3) Organizacja wydarzeń, imprez i uroczystości o zasięgu gminnym lub sołeckim, związanych ze świętami narodowymi bądź religijnymi, ważnymi rocznicami oraz lokalną historią, tradycjami i zwyczajami, sprzyjających budowaniu tożsamości i poczucia przynależności do wspólnoty. 4) Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, wspieranie grup nieformalnych oraz zorganizowanych form aktywności mieszkańców (np. klubów seniora, kół gospodyń wiejskich).

	<ol style="list-style-type: none"> 5) Promocja wolontariatu na rzecz członków lokalnej społeczności, zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na podeszły wiek, niepełnosprawność czy trudną sytuację materialną, a także włączanie ich w inicjatywy wolontariackie. 6) Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie poprzez zlecenie realizacji zadań publicznych, również w drodze pozakonkursowej, partnerstwa projektowe, a także pomoc o charakterze organizacyjnym, informacyjnym, szkoleniowym i doradczym. 7) Profesjonalizacja działań jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych służących zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego poprzez modernizację remiz, zakup samochodów oraz sprzętu ratowniczo-gaśniczego, organizację szkoleń itp.
Cel operacyjny IV.3	Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze problemów i dysfunkcji społecznych.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększanie dostępności i jakości usług socjalnych, w szczególności pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, poradnictwa specjalistycznego, a także usług organizowanych w ramach ośrodków i placówek wsparcia (działających na rzecz rodzin, osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami), kosztem stopniowego zmniejszania skali świadczeń finansowych. 2) Organizacja zajęć w ramach „Szkoły dla rodziców” oraz innych form edukacji dotyczących rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, porozumiewania się ze swoimi dziećmi, rozpoznawania, kontrolowania i wyrażania uczuć własnych oraz uczuć dzieci, a także umiejętnego stosowania nagród i kar. 3) Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy domowej, agresji w szkołach oraz przestępczości. 4) Organizacja kursów, szkoleń i warsztatów, w tym zajęć reintegracji w ramach Klubu Integracji Społecznej, służących rozwijaniu i pomnażaniu kapitału życiowego osób niezbędnego do poprawnego pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych
PRIORYTET V	Administracja
Cel operacyjny V.1.	Zwiększenie dostępności administracji samorządowej dla mieszkańców.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wdrażanie zmian organizacyjnych i technicznych w administracji samorządowej służących usprawnianiu działania instytucji oraz lepszemu ich dopasowaniu do potrzeb mieszkańców, np. poprzez wydłużenie godzin pracy urzędu, upraszczanie procedur, elektroniczny obieg dokumentów. 2) Rozwój e-usług publicznych połączony z działaniami edukacyjnymi (np. szkolenia, kursy, prelekcje), służącymi zwiększaniu kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy oraz nauce korzystania z możliwości, jakie daje internet w załatwianiu spraw urzędowych. 3) Udział pracowników jednostek organizacyjnych gminy, w tym kadry kierowniczej, w programach edukacyjnych i szkoleniowych (m.in. w zakresie komunikacji z klientem, sprawnego i rzetelnego załatwiania spraw, zarządzania zespołem, radzenia sobie ze stresem), służących rozwijaniu ich wiedzy merytorycznej oraz kompetencji osobistych i psychospołecznych. 4) Stosowanie, w miarę potrzeb i możliwości, zrównoważonych zamówień publicznych, tj.: <ol style="list-style-type: none"> a) zielonych zamówień publicznych, służących uzyskiwaniu towarów czy usług o mniejszym oddziaływaniu na środowisko niż te zamówione w innym przypadku (np. zakup energooszczędnego sprzętu biurowego, wymaganie od oferentów stosowania energooszczędnych technologii); b) społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, w tym klauzul społecznych umożliwiających zastosowanie dodatkowych kryteriów wyboru wykonawcy z uwagi na ważne względy społeczne.

	5) Wprowadzanie rozwiązań w zakresie zarządzania jakością usług świadczonych przez administrację samorządową, w szczególności badania stopnia zadowolenia klientów, a także ewaluacji realizowanych programów i projektów
Cel operacyjny V.2.	Kreowanie warunków instytucjonalnych sprzyjających aktywności i partycypacji obywatelskiej.
Kierunki działań	<ol style="list-style-type: none"> 1) Działania informacyjne służące przekazywaniu mieszkańcom na bieżąco informacji o planach i zamierzeniach gminy i realizowanych działaniach, w formie bezpośrednich spotkań z udziałem władz i pracowników samorządu oraz za pośrednictwem sołtysów, stron internetowych, biuletynu informacyjnego itp. 2) Tworzenie zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym w zakresie planowania strategicznego oraz realizacji zadań publicznych przez samorząd gminy, angażujących lokalnych liderów i mieszkańców – w szczególności młodzież i osoby starsze (np. w formie młodzieżowej rady gminy, gminnej rady seniorów). 3) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami, takich jak np. spotkania otwarte, debaty, warsztaty obywatelskie, badania ankietowe, przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności, w sposób stwarzający warunki do powszechnego w nich uczestnictwa osób fizycznych i organizacji obywatelskich. 4) Regularna weryfikacja i ocena prawa lokalnego oraz funkcjonujących rozwiązań organizacyjnych i technicznych w zakresie partycypacji obywatelskiej w gminie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zapisów Strategii rozwoju gminy Lubawa na lata 2016 - 2025

4. INFORMACJA NA TEMAT POWIĄZAŃ STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBAWA Z INNYMI DOKUMENTAMI

4.1 POWIĄZANIA SRGL Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI, WSKAZANE W SRGL

Poniżej przytoczono⁴ pokrótce najważniejsze informacje wynikające z powiązania celów SRGL z celami strategicznymi innych dokumentów, zawarte w treści SRLG.

EUROPA 2020. STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU, BRUKSELA, 3.3.2010

Strategia *Europa 2020* zakłada osiągnięcie pięciu wzajemnie ze sobą powiązanych celów nadrzędnych, które ujęto w formie wskaźników odzwierciedlających różnorodność potrzeb w dziedzinie społecznej, gospodarczej i ekologicznej. Są to:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% osób w wieku 20-64 lat między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy;
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 roku oraz zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, a także dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe;
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU „POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI”

Dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym, określający główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Cele KPZP obejmują:

- podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- poprawę spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów
- poprawę dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe);
- kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, walorów krajobrazowych i kulturowych Polski;

4 Za zapisami SRGL

- zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020 – AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO, KONKURENCYJNA GOSPODARKA, SPRAWNE PAŃSTWO

Główna strategia rozwojowa Polski w średnim horyzoncie czasowym, która wyznacza trzy obszary działania władz publicznych: „Sprawne i efektywne państwo”, „Konkurencyjna gospodarka” oraz „Spójność społeczna i terytorialna”.

- zakłada przejście od administrowania (podejścia pasywnego opartego przede wszystkim na wypełnianiu procedur) do zarządzania rozwojem (podejścia aktywnego i elastycznego, ukierunkowanego na poszukiwanie – wspólnie z obywatelami – najlepszych celów i rozwiązań)
- wskazuje rozwój kapitału społecznego jako jedno z kluczowych wyzwań dla Polski, który będzie służyć zwiększeniu skali i trwałości zaangażowania oraz współpracy obywatelskiej. Państwo powinno jedynie tworzyć warunki dla tego procesu sprzyjając oddolnym inicjatywom obywatelskim m.in. poprzez zmiany programów nauczania oraz wspieranie nieformalnej edukacji obywatelskiej.
- wskazuje, że zagrożenie wykluczeniem w Polsce ma charakter terytorialny – w poszczególnych regionach istnieją obszary problemowe, charakteryzujące się niską dostępnością i jakością usług publicznych, ograniczonymi zasobami własnymi i w konsekwencji niskim potencjałem rozwojowym. Nacisk powinien zostać położony nie tylko na działania redystrybucyjne, prowadzące do łagodzenia ubóstwa, ale przede wszystkim na działania aktywizujące umożliwiające powszechne uczestnictwo mieszkańców w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010–2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Dokument zawiera założenia polityki regionalnej ukierunkowanej na wykorzystanie potencjałów endogenicznych terytoriów oraz na wspieranie wszystkich regionów zamiast krótkoterminowych, odgórnie dystrybuowanych dotacji „dla najmniej uprzywilejowanych obszarów”. Główne cele to:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Powyższe cele korespondują ze wszystkimi celami SRGL.

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO ROKU 2025

Strategia opiera się na koncepcji trzech płaszczyzn rozwoju, obejmujących ludzi, gospodarkę i relacje między człowiekiem a gospodarką. Zostały one osadzone w środowisku przyrodniczym, w którym odbywają się wszelkie działania człowieka. Na tej podstawie wyróżniono trzy priorytety strategiczne: 1. Konkurencyjna gospodarka; 2. Otwarte społeczeństwo; 3. Nowoczesne sieci.

Cel główny strategii: to „Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”, który ma zostać zrealizowany dzięki czterem celom strategicznym:

- wzrost konkurencyjności gospodarki,

- wzrost aktywności społecznej,
- wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych,
- nowoczesna infrastruktura rozwoju.

Dokument wyznacza ponadto trzy inteligentne specjalizacje dla województwa bazujące na mocnych stronach regionu, jego konkurencyjności i potencjale rozwojowym: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo.

Strategia zakłada również koncentrację podejmowanych działań na dziewięciu Obszarach Strategicznej Interwencji (OSI). Gmina Lubawa należy do czterech z nich: Na podstawie analizy wskaźników społecznych i gospodarczych, których wartości określono w 2010 r., Gmina Lubawa została zaliczona do czterech OSI: „Tygrys warmińsko-mazurski”, „Nowoczesna wieś”, „Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej” oraz „Obszary o słabym dostępie do usług publicznych”.

Wszystkie cele określone w ramach SRLG korespondują z celami powyżej wymienionych dokumentów.

4.2 POWIĄZANIA SRGL Z POZOSTAŁYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI W ZAKRESIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Wśród dokumentów wskazanych pismem RDOŚ do przeprowadzenia analizy, znalazły się dokumenty zarówno dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i dokumenty dotyczące ściśle celów ochrony środowiska (ta grupa dokumentów została omówiona w dalszej części prognozy).

Pełna lista analizowanych dokumentów w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego stanowi załącznik nr 1 do niniejszej prognozy.

Z uwagi na zakres celów zawartych w SRGL, jako najważniejsze dokumenty, dla których można wskazać niemal bezpośrednie powiązanie, należy zaliczyć przede wszystkim wymienione w tabeli poniżej:

TABELA 2 POWIĄZANIA CELÓW SRGL Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBLA KRAJOWEGO, REGIONALNEGO I LOKALNEGO DOTYCZĄCYMI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

PRIORYTET I	Infrastruktura	Najważniejsze wybrane dokumenty, dla których stwierdzono powiązanie, z uwagi na zakres celów SRGL
Cele operacyjne	Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy	Strategia Rozwoju Transportu 2020
	Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020, Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.
	Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym.	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020, Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020, Krajowego planu działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, Strategia ochrony powietrza UE i wynikającej z niej Dyrektywy CAFE, Polityki klimatycznej Polski, Polityki Energetycznej Polski do 2030 r., Krajowy plan działań dotyczący efektywności energetycznej, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (w skrócie SPA 2020), Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009), Program rozwoju OZE Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2013-2020, Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Lubawa na lata 2012-2027, stanowiące załącznik do uchwały Nr XIX/120/12 Rady Gminy Lubawa z dnia 31 października 2012 r., Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.
PRIORYTET II	Środowisko	
Cele operacyjne	Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.	Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020, Krajowy plan działań dotyczący efektywności energetycznej, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (w skrócie SPA 2020), Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.
	Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.	Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020, Krajowy plan działań dotyczący efektywności energetycznej, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (w skrócie SPA 2020), Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.

	Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu	Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (w skrócie SPA 2020), Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009), Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Lubawa na lata 2012-2027, stanowiące załącznik do uchwały Nr XIX/120/12 Rady Gminy Lubawa z dnia 31 października 2012 r., Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.
PRIORYTET III	Gospodarka	
Cele operacyjne	Kreowanie warunków sprzyjających wzmocnieniu i rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości.	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
	Wzrost konkurencyjności i efektywności sektora rolno-spożywczego	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020,
	Stworzenie i wypromowanie marki „Ziemia Lubawska”.	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
	Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców gminy.	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lubawa na lata 2016-2020, przyjęta Uchwałą Nr XIII/69/2015 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 grudnia 2015 r.
PRIORYTET IV	Społeczeństwo	
Cele operacyjne	Wzrost różnorodności i dostępności oferty w zakresie edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji.	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, integracji oraz aktywności mieszkańców.	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
	Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze problemów i dysfunkcji społecznych.	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lubawa na lata 2016-2020, przyjęta Uchwałą Nr XIII/69/2015 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 grudnia 2015 r.

PRIORYTET V	Administracja	
Cele operacyjne	Zwiększenie dostępności administracji samorządowej dla mieszkańców.	Strategia Sprawne Państwo 2020
	Kreowanie warunków instytucjonalnych i sprzyjających aktywności i partycypacji obywatelskiej.	Strategia Sprawne Państwo 2020

Źródło: Opracowanie własne

PODSUMOWANIE:

Priorytet I Infrastruktura – wiąże się głównie z celami dokumentów transportowych, środowiskowych oraz przede wszystkim klimatycznych. Korespondują one przede wszystkim z takimi kierunkami działań (przewidzianymi w SRGL), jak:

- Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej,
- Likwidacja barier urbanistycznych i transportowych utrudniających przemieszczanie się, w szczególności osobom z niepełnosprawnością ruchową oraz rodzicom/opiekunom z małymi dziećmi w wózkach,
- Dbanie o należyty stan techniczny przewodów i urządzeń tworzących sieć wodociągową oraz kanalizacyjną,
- Rozbudowa istniejącej sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej, Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach,
- Promowanie wśród mieszkańców, pracowników gminy oraz podmiotów gospodarczych rozwiązań technicznych i zachowań sprzyjających zmniejszeniu zużycia wody do celów bytowych, hodowlanych, przemysłowych;
- Programy na rzecz zmniejszania stopnia wykorzystania nieodnawialnych źródeł energii oraz zużycia energii elektrycznej i ciepłej w budynkach użyteczności publicznej poprzez ich termomodernizację, wymianę systemów grzewczych na bardziej efektywne energetycznie, montaż instalacji OZE, wymianę starego lub zużytego oświetlenia, urządzeń i sprzętu komputerowego na nowoczesne i energooszczędne,
- Rozbudowa i modernizacja oświetlenia publicznego z wykorzystaniem efektywnych energetycznie rozwiązań,
- Promowanie mechanizmów finansowych dotyczących przyjaznych środowisku źródeł energii elektrycznej i ciepłej możliwych do wykorzystania w sektorze rolnictwa, przemysłu oraz w gospodarstwach domowych,
- Przystąpienie do prac nad gminnym planem gospodarki niskoemisyjnej.

Priorytet II Środowisko - wiąże się z celami dokumentów w obszarze środowiska, które korespondują następującymi kierunkami działań wymienionymi w SRGL:

- Promowanie zachowań energo- i materiałooszczędnych w codziennym funkcjonowaniu mieszkańców w gospodarstwie domowym, transporcie, pracy zawodowej, nauce i wolnym czasie
- Współpraca ze społecznościami lokalnymi w zakresie kreowania poczucia wpływu i odpowiedzialności mieszkańców za środowisko w najbliższym otoczeniu
- Dbanie o zachowanie wartości środowiska przyrodniczego
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów z uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych i niebezpiecznych; wprowadzenie systemu „workowego”; zwiększenie udziału odpadów poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie
- sukcesywne wdrażanie Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa

Priorytet III Gospodarka - wiąże się z celami dokumentów w obszarze gospodarczym (ale także częściowo społecznym i środowiskowym), które korespondują następującymi kierunkami działań wymienionymi w SRGL:

- Wsparcie informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla przedsiębiorców działających w sektorze mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw
- Promocja gminy, współpraca z instytucjami otoczenia biznesu i promocja działalności innowacyjnej

- Działania o charakterze edukacyjnym i doradczym, skierowane do rolników/producentów rolnych, służące podnoszeniu wiedzy i świadomości m.in. w zakresie technologii i organizacji produkcji, zarządzania, marketingu, bezpieczeństwa pracy, ubezpieczeń w gospodarstwie, ochrony środowiska i zmian klimatycznych oraz korzystania z instrumentów finansowych
- Rozwój rolnictwa ekologicznego, opierającego się na zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej
- Wspieranie spółdzielczości oraz tworzenia grup i organizacji producentów w sektorze rolno-spożywczym
- Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców gminy.
- Promocja wśród mieszkańców postaw przedsiębiorczych, organizacja doradztwa zawodowego,
- Realizacja kompleksowych programów służących aktywizacji osób bezrobotnych
- Zwiększanie dostępności zatrudnienia socjalnego dla osób wykluczonych społecznie
- Likwidacja barier w dostępie do zatrudnienia i edukacji osób z grup defaworyzowanych ze względu na wiek, płeć, sprawność organizmu czy wypełniane role rodzinne

Priorytet IV Społeczeństwo - wiąże się z celami dokumentów w obszarze społecznym, które korespondują następującymi kierunkami działań wymienionymi w SRGL:

- Rozwój infrastruktury służącej aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej
- Upowszechnianie modelu edukacji przez całe życie, realizacja programów edukacyjnych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw prospołecznych
- Wspieranie różnorodnych form aktywności osób starszych i niepełnosprawnych,
- Organizacja akcji angażujących mieszkańców we wspólne sprzątanie wsi oraz upiększanie terenów wspólnych
- Organizacja wydarzeń, imprez i uroczystości o zasięgu gminnym lub sołeckim
- Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, wspieranie grup nieformalnych oraz zorganizowanych form aktywności mieszkańców
- Zwiększanie dostępności i jakości usług socjalnych
- Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy domowej, agresji w szkołach oraz przestępczości

Priorytet V Administracja - wiąże się z celami dokumentów w obszarze zapewnienia sprawnego funkcjonowania i samorządów, które korespondują następującymi kierunkami działań wymienionymi w SRGL:

- Wdrażanie zmian organizacyjnych i technicznych w administracji samorządowej służących usprawnianiu działania instytucji oraz lepszemu ich dopasowaniu do potrzeb mieszkańców
- Rozwój e-usług publicznych połączony z działaniami edukacyjnymi
- Udział pracowników jednostek organizacyjnych gminy, w tym kadry kierowniczej, w programach edukacyjnych i szkoleniowych
- Stosowanie, w miarę potrzeb i możliwości, zrównoważonych zamówień publicznych (w tym „zielonych zamówień publicznych”)
- Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami, takich jak np. spotkania otwarte, debaty, warsztaty obywatelskie, badania ankietowe, przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności.

4.3 CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLE MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W ramach analizy dokonano przeglądu najważniejszych dokumentów wyższego szczebla definiujących cele związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Wybrane cele reprezentują kluczowe obszary ochrony środowiska, w tym: ochronę powietrza, ochronę różnorodności biologicznej, rozwój zrównoważonego transportu, ochronę klimatu, adaptację do zmian klimatycznych oraz bezpieczeństwo ekologiczne.

Podstawowym celem analizy było określenie, czy zapisy ujęte w SRGL we właściwym stopniu uwzględniają horyzontalne założenia obowiązujące w perspektywie do roku 2020.

Cele ochrony środowiska ustanowione w dokumentach wyższego szczebla można podzielić na trzy podstawowe grupy:

- przeciwdziałanie zmianom klimatu: zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, adaptacja do niekorzystnych zjawisk wywołanych zmianami klimatu, efektywność energetyczna i OZE, poprawa bezpieczeństwa ekologicznego;
- ochrona przyrody i zachowanie różnorodności biologicznej;
- zapobieganie degradacji środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów.

PRZECIWDZIAŁANIE ZMIANOM KLIMATU: ZMNIEJSZENIE EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH, ADAPTACJA DO NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK WYWOŁANYCH ZMIANAMI KLIMATU, EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I OZE, POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Cele związane z emisją gazów cieplarnianych ujęto m. in. w następujących dokumentach:

- **Horyzont 2020. Unijny Program Ramowy Badań i Innowacji;** Wyzwania społeczne: inteligentny, ekologiczny i zintegrowany transport
- **VI Program działań na rzecz środowiska (6EAP):** „Środowisko 2010: Nasza przyszłość, nasz wybór”; ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do poziomu, który nie powodowałby nienaturalnych zmian klimatu na Ziemi;
- **VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP);** ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE, przeciwdziałanie zmianom klimatu, w tym wprowadzanie środków zmniejszających zanieczyszczenie powietrza związanego z transportem i emisją CO₂
- **Dyrektywa w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy 2008/50/WE** („dyrektywa CAFE”); przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych
- **Biała Księga. Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu:**
 - zapewnienie wzrostu sektora transportu i wspieranie mobilności przy jednoczesnym osiągnięciu celu obniżenia emisji o 60%;
 - ekologiczny transport miejski i dojazdy do pracy;
- **Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko** (zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię)
- **Krajowy plan działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych;**
- **Polityka Energetyczna Polski do 2030 r.;**
- **Polityka klimatyczna Polski;**
- **Krajowy plan działań, dotyczący efektywności energetycznej**
- **Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;**

- **Wytyczne Komisji Europejskiej do uwzględnienia adaptacji do zmian klimatu oraz ochrony różnorodności biologicznej.**
- **Program Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego** (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją): Priorytet II Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody; II.4. Ochrona powierzchni ziemi; II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi)

Ważnym elementem podnoszonym na forum międzynarodowym oraz krajowym jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii:

- **Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu;** Większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- **Dyrektywa w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych 2009/28/WE**
- **Dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej 2012/27/UE**
- **Strategia ochrony powietrza UE i Dyrektywa w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy 2008/50/WE** (dyrektywa CAFE); Większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030;** Bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne i poprawa stanu środowiska, w tym rozwój OZE
- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020:** Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie; Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: efektywne wykorzystanie energii.

Analizowana SRGL odnosi się w aktualnej postaci do problemu emisji CO₂ do atmosfery (zachodzących zmian klimatycznych i potrzeby adaptacji do nich). Przykładem może być *Cel operacyjny I.3. Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym*, gdzie wprost wskazuje się na potrzebę realizacji takich działań jak Programy na rzecz zmniejszania stopnia wykorzystania nieodnawialnych źródeł energii oraz zużycia energii elektrycznej i ciepłej w budynkach użyteczności publicznej poprzez ich termomodernizację, wymianę systemów grzewczych na bardziej efektywne energetycznie, montaż instalacji OZE, wymianę starego lub zużytego oświetlenia, urządzeń i sprzętu komputerowego na nowoczesne i energooszczędne oraz przede wszystkim **przystąpienie do prac nad gminnym planem gospodarki niskoemisyjnej**, który przeprowadzi inwentaryzację źródeł oraz prognozę emisji CO₂, a także zaprojektuje szczegółowy plan działań służących redukcji emisji.

Problem ten podjęto również w ramach *Celu operacyjnego II.3. Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu*. Problem adaptacji do niekorzystnych skutków zmian klimatu będzie narastał w przyszłości, gdzie wskazuje się na potrzebę realizacji takich działań jak racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody, zwiększanie lesistości gminy, prowadzenie działań informacyjno-szkoleniowych adresowanych do mieszkańców, rolników, firm działających w branży budowlanej, na temat zmian klimatu oraz metod zapobiegania i ograniczania ich negatywnych skutków na gospodarkę oraz zdrowie ludzi, a także uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej i technicznej oraz monitoringu jej stanu.

OCHRONA PRZYRODY I ZACHOWANIE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Ochrona przyrody, w tym w szczególności ochrona różnorodności biologicznej, to jedno z bardziej istotnych zagadnień w skali całej Wspólnoty. W konsekwencji cele w tym zakresie można odnaleźć w szeregu dokumentów zarówno unijnych jak i krajowych, m.in.:

- **Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej** (oraz Wytyczne KE ws. adaptacji do zmian klimatu i ochrony różnorodności biologicznej): Ochrona i przywrócenie ekosystemów oraz obszarów przyrodniczych, a także zatrzymanie degradacji bioróżnorodności;
- **VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP)**; Ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE: przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej;
- **Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny - unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020:**
 - utrzymanie i odbudowa ekosystemów i ich usług;
 - zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych;
- **Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej** (wraz z Programem działań): Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej (...) z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa
- **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:** Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski:
 - integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych;
 - przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej.
- **Program Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego** (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją): Priorytet II Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu; II.1.2. Rozwój form ochrony przyrody; II.1.4. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa; II.1.6. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym; II.1.8. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe poprzez wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji

W SRGL wskazano bezpośrednie odniesienie do zagadnień umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej – w ramach *Celu operacyjnego II.2. Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu; kierunek działań: Dbanie o zachowanie wartości środowiska przyrodniczego na zasadach określonych przez ustawę o ochronie przyrody, a także utrzymanie w formie jak najmniej przekształconej pod względem przyrodniczym korytarzy ekologicznych⁵ w celu umożliwienia swobodnej migracji ptaków i innych zwierząt.*

ZAPOBIEGANIE DEGRADACJI ŚRODOWISKA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

Cele w zakresie efektywnego gospodarowania zasobami oraz zapobiegania degradacji środowiska są zapisane w licznych dokumentach na szczeblu wspólnotowym i krajowym. Spośród przeanalizowanych dla potrzeb niniejszej Prognozy, można wskazać kilka, które wydają się najbardziej kluczowe:

- **Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu:** Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- **VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP)**; Ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE:
 - gospodarowanie gruntami - przeciwdziałanie degradacji i rozdrobnieniu;

⁵ Tereny oznaczone jako korytarze ekologiczne w załączniku 2B do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubawa.

- przekształcenie UE w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną;
- wprowadzenie innowacji zwiększających zasobooszczędność całej gospodarki
- oszczędne gospodarowanie towarami w całym cyklu życia produktu;
- zmiana odpadów w zasoby;
- **Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej;** Bardziej odpowiedzialne zarządzanie zasobami naturalnymi:
 - złamanie zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym, zużyciem zasobów oraz generowaniem odpadów
- **Strategia Rozwoju Kraju 2020** (oraz powiązana z nią Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” Perspektywa do 2020 r.): Poprawa stanu środowiska:
 - zapewnienie skutecznego i efektywnego oczyszczania ścieków;
 - racjonalne gospodarowanie zasobami: wprowadzenie zintegrowanego systemu ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi na podstawie kompleksowej inwentaryzacji oraz jego integracja z planami zagospodarowania przestrzennego, prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych nt. efektywnego korzystania z zasobów, w tym z zasobów NATURA 2000;
- **Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016:** Ochrona zasobów naturalnych i racjonalne gospodarowanie zasobami.
- **Program Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego** (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją): Priorytet II Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (II.6. Ochrona klimatu; II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi).

W SRGL można odnaleźć bezpośrednie i pośrednie odniesienia do celów związanych z ograniczaniem presji na środowisko w ramach:

- Celu operacyjny II.1. Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym,
- Celu operacyjny II.2. Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.

PODSUMOWANIE

W SRGL odnaleziono bezpośrednie nawiązania do celów ochrony środowiska zawartych w dokumentach szczebla unijnego i krajowego, przede wszystkim w zakresie ograniczania presji na środowisko, zapobiegania emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wód i gleb, konieczności rozwoju OZE i wdrażania rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej. Zapisy dotyczące podstawowych przewidywanych kierunków działań SRGL można uznać za wystarczające z uwagi na zasadę respektowania celów ochrony środowiska i nie wymagające wprowadzenia dodatkowych uzupełnień.

5. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA

W SRGL wskazano, że kluczową rolę w planowaniu oraz podejmowaniu decyzji strategicznych będą odgrywały władze samorządowe – Wójt Gminy Lubawa oraz Rada Gminy Lubawa. Natomiast działania praktyczne służące wdrażaniu zaplanowanych kierunków działań oraz podjętych przez władze decyzji będą przede wszystkim domeną gminnych jednostek organizacyjnych. Zarządzanie realizacją strategii powinno być systemowe (całościowe) oraz elastyczne. Godnym podkreślenia jest postulat zawarty w zapisach strategii, mówiący o tym, że z uwagi na wielość zagadnień i podmiotów zaangażowanych, wójt gminy w ramach posiadanych kompetencji powinien powołać do życia Zespół zajmujący się koordynacją oraz monitoringiem strategii, jako ciało o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym. Do zadań Zespołu będzie należało podejmowanie czynności wspierających merytorycznie i organizacyjnie proces wdrażania strategii. Głównym, wykonywanym cyklicznie zadaniem Zespołu będzie monitoring wdrażania strategii, który należy przeprowadzać nie rzadziej niż raz na dwa lata. Powinien dotyczyć przede wszystkim postępu rzeczowego (merytorycznego) oraz finansowego realizowanych działań, w tym ich terminowości, a także osiągniętych mierzalnych (ilościowych) efektów – jako podstawa sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji. W połowie okresu realizacji Strategii oraz na zakończenie, czyli na przełomie lat 2020/2021 oraz 2025/2026, rekomenduje się przeprowadzenie ewaluacji, czyli procesu badania oraz oceny wartości i jakości podejmowanych działań. Istotą ewaluacji jest użyteczność, to znaczy możliwość wykorzystania jej wyników w praktyce.

W podrozdziale 3.4 SRGL („Koordynacja i monitoring wdrażania strategii”) zawarto również katalog wskaźników dla celów strategicznych, za pomocą których dokonywany będzie monitoring skutków realizacji postanowień strategii. Zebrane dane powinny być analizowane, a następnie opracowywane w formie **raportów z monitoringu strategii**, służących potrzebom wewnętrznym oraz działaniom informacyjnym adresowanym do szerszej opinii publicznej.

Wśród wskaźników, w przeważającej większości społeczno-gospodarczych, zawarto również wskaźniki, które odnoszą się pośrednio lub bezpośrednio do monitoringu oddziaływania realizacji postanowień SRGL na środowisko. Są to następujące wskaźniki:

CEL GŁÓWNY STRATEGII – WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE

- Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje i urządzenia techniczno-sanitarne: wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie (w %)

PRIORYTET I. INFRASTRUKTURA

- Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek pieszych i rowerowych.
- Liczba kilometrów wybudowanej i zmodernizowanej sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej.
- Odsetek ludności gminy korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej.
- Liczba przyłączy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.
- Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych modernizacji energetycznej.
- Liczba nowych mikroźródeł OZE: Liczba źródeł energii elektrycznej oraz liczba źródeł energii elektrycznej ciepłej.
- Liczba kilometrów rozbudowanej sieci gazowej

PRIORYTET II. ŚRODOWISKO

- Liczba podjętych działań edukacyjnych służących zmianie świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.

- Powierzchnia prawnych form ochrony przyrody na terenie gminy i ich odsetek w ogólnej powierzchni gminy.
- Powierzchnia lasów i ich odsetek w ogólnej powierzchni gminy.
- Powierzchnia obszarów gminy objętych rekultywacją.
- Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w kg).
- Zużycie wody na 1 mieszkańca (w m³).

PRIORYTET III. GOSPODARKA

- Liczba gospodarstw ekologicznych (nowopowstałych i narastająco).

PRIORYTET IV. SPOŁECZEŃSTWO

Nie zaplanowano wskaźników o charakterze prośrodowiskowym, natomiast w ramach priorytetu będą realizowane takie kierunki działań jak rozwój infrastruktury służącej aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej (np. szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, place zabaw, boiska) poprzez remonty i modernizację istniejących oraz budowę nowych obiektów.

Jest wysoce prawdopodobne, iż część tych obiektów zostanie zmodernizowana / wybudowana z uwzględnieniem rozwiązań z zakresu efektywności energetycznej (modernizacje energetyczne) oraz zainstalowaniem mikroźródeł OZE.

Dwa z zaproponowanych w priorytecie wskaźników można uzupełnić pod tym kątem w następujący sposób:

- Liczba wyremontowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej, w tym liczba obiektów, w których przeprowadzono kompleksową modernizację energetyczną / zainstalowano odnawialne źródła energii.
- Liczba nowych obiektów oddanych do użytku na cele społeczne, edukacyjne, kulturalne lub sportowo-rekreacyjne, w tym liczba obiektów, w których zainstalowano odnawialne źródła energii.

PRIORYTET V. ADMINISTRACJA

- Liczba postępowań, w których zastosowano zrównoważone zamówienia publiczne.

PODSUMOWANIE:

Zaproponowany katalog wskaźników należy uznać za wystarczająco szeroko dobrany z uwagi na zakres celów SRGL i monitorowanie ich wpływu na środowisko. Można jednak rozważyć dodanie uzupełnienia wskaźników priorytetu IV w zaproponowany sposób, tj.:

- Liczba wyremontowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej, w tym liczba obiektów, w których przeprowadzono kompleksową modernizację energetyczną / zainstalowano odnawialne źródła energii.
- Liczba nowych obiektów oddanych do użytku na cele społeczne, edukacyjne, kulturalne lub sportowo-rekreacyjne, w tym liczba obiektów, w których zainstalowano odnawialne źródła energii.

6. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Mając na uwadze dokonane w ramach Prognozy analizy, należy uznać, że nie ma konieczności poddawania SRGL procedurze postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Gmina leży w znaczącym oddaleniu od najbliższych granic z państwami sąsiednimi. Skala oraz charakter realizacji SRGL będzie mieć przede wszystkim charakter lokalny. Ewentualne niekorzystne oddziaływania na środowisko mogą pojawić się tylko i wyłącznie w zakresie oddziaływania na sąsiednie gminy.

7. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Szczegółowy opis stanu środowiska zawarty poniżej opracowano korzystając z dostępnych źródeł. Na wstępie należy jednak podkreślić fakt, iż gmina nie posiada opracowania ekofizjograficznego, ani aktualnej waloryzacji przyrodniczej / środowiskowych zasobów gminnych, stąd poniższe informacje pochodzą z wielu zróżnicowanych źródeł. Częściowo już sam opis diagnozy społeczno-gospodarczej zawarty w SRGL zawiera szereg informacji o charakterze środowiskowym, które przytoczono bezpośrednio w kolejnych podpunktach niniejszego rozdziału. Część informacji środowiskowych podanych w diagnozie wynika z bezpośrednio z przekazywanej przez przedstawicieli gminy wiedzy, nabytej w toku spotkań konsultacyjnych z zespołem opracowującym strategię⁶. Drugim ważnym w tej sytuacji źródłem danych o uwarunkowaniach środowiskowych gminy było „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa*”⁷. Tam, gdzie informacja była możliwa do pozyskania – przytoczono aktualne dane publikowane przez GUS, a także dane zawarte w *Raporcie o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim za rok 2014*, opublikowanym przez WIOŚ w Olsztynie.

W niniejszym rozdziale przedstawiono syntezę informacji o zasobach środowiska gminy Lubawa i ich aktualnym stanie, opracowaną na podstawie wymienionych dokumentów, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki środowiska tego obszaru, co może mieć istotne znaczenie dla prognozowania potencjalnych oddziaływań wynikających z realizacji SRGL.

7.1 ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARZE OBJĘTYM PRZEWIDYWANYM ODDZIAŁYWANIEM⁸

POŁOŻENIE I UKSZTAŁTOWANIE GMINY LUBAWA

Geograficznie obszar gminy jest w większości położony w obrębie Garbu Lubawskiego oraz w Dolinie Drwęcy, wchodzących w skład makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Wzdłuż zachodniej granicy gminy przepływa rzeka Drwęca (stanowiąca rezerwat przyrody na całym swoim

⁶ Jak wskazano w SRGL, nie wszystkie informacje dostępne w statystykach publicznych są rozagregowane do poziomu gminy, z drugiej strony – nie wszystkie istotne lokalnie kwestie środowiskowe znajdują odzwierciedlenie w postaci wskaźników ogólnie publikowanych przez GUS lub WIOŚ.

⁷ Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXIV/166/13 Rady Gminy Lubawa z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa

⁸ Z uwagi na to, iż gmina Lubawa nie posiada opracowania ekofizjograficznego, a Program Ochrony Środowiska obejmuje lata 2004 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2020 (nie był dotychczas aktualizowany), analizę stanu środowiska oparto przede wszystkim na podstawie informacji wynikających ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa*, 2013r., oraz danych WIOŚ prezentowanych w *Raporcie o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim za 2014 r.*

biegu), której lewobrzeżnymi dopływami są rzeki Gizela, Sandela z Elską oraz Wel. Wschodnia część gminy to w przewadze pagórkowata morena czołowa, o intensywnie zróżnicowanej rzeźbie, usytuowana na wysokościach od 190 do 240 m n.p.m. (278 m n.p.m. w rejonie Lubstynek – Góry). Część środkową gminy tworzy w przewadze falista wysoczyzna moreny dennej na wysokościach 130 – 180 m n.p.m., natomiast w części zachodniej gminy, w rejonie prawie równinnej Doliny Drwęcy, występują najniższe partie terenu (85 – 120 m n.p.m.).

KLIMAT⁹

Pod względem warunków klimatycznych, gmina znajduje się we wschodniobałtyckiej dzielnicy klimatycznej, którą charakteryzują m.in.: średnia temperatura powietrza – 7,5 - 8°C; okres wegetacyjny 210 dni; liczba dni przymrozkowych w ciągu roku wynosi 90 - 100, natomiast dni pochmurnych – około 128; średnia ilość opadów to 671 mm. Warunki te można określić jako bardzo korzystne latem oraz korzystne zimą.

GLEBY¹⁰

Użytki rolne zajmują około 78 % powierzchni gminy. Przeważają wśród nich zdecydowanie grunty orne (67 % powierzchni gminy). Reszta (14 %) to w głównie użytki zielone.

Kompleksami przeważającymi na terenie gminy, a dominującymi na wysoczyźnie morenowej są: głównie pszenno – żytni, pszenno dobry, na ogół III i IVa klasy bonitacyjnej. Gleby prawnie chronione – III klasy bonitacyjnej - występują w większych skupiskach w rejonach: Byszałdu, Rożentala, Grabowa, Tuszewa, Prątnicy i Rakowic. Gleby średnio urodzajne kompleksu żytniego dobrego, w przewadze IV klasy bonitacyjnej, lokalnie klasy V, dominują przestrzennie w części wschodniej gminy na obszarze Wzgórz Dylewskich, a także zajmują znaczne powierzchnie w rejonie Samplawy i Rakowic. Gleby słabo urodzajne kompleksu żytniego słabego i żytnio-łubinowego, głównie V i VI klasy bonitacyjnej dominują w południowo – wschodnim zakątku gminy; w rejonie Gutowa, Rumienicy i częściowo – Łążynia.

Trwałe użytki zielone występują głównie w dolinie rzeki Drwęcy, a także jej dopływów – szczególnie Elszki. Przeważają użytki zielone średnie, IV klasy bonitacyjnej. Mniejszy udział mają użytki zielone słabe, V i VI klasy bonitacyjnej.

W zakresie struktury użytkowania gruntów w gminie Lubawa można wyróżnić na podstawie powyższego zestawienia następujące cechy strukturalne:

- bardzo wysoki udział użytków rolnych (prawie 80%),
- niski udział gruntów leśnych i zadrzewień (ok. 13%), znacznie odbiegający od średniej w województwie,
- niski udział wód otwartych (ok. 1%),
- 4,4% udział terenów zainwestowanych (w tym komunikacyjnych), niezwiązanych z działalnością rolniczą, leśną i rybacką.

KRUSZYWA NATURALNE¹¹

Na obszarze gminy występują udokumentowane złoża kopalin pospolitych. Są to kopaliny wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie - kruszywo naturalne (piaski i żwiry). Udokumentowane złoża są złożami niewielkimi i służą do zaspakajania głównie potrzeb lokalnych.

9 Za SRGL

10 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, 2013r.

11 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, 2013r.

Dziewięć złóż jest objętych koncesją eksploatacyjną. Zgodnie z danymi z Okręgowego Urzędu Górniczego w Warszawie, następujące złoża: Kazanice IV, Prątnica, Rożental, Samplawa I, Samplawa II oraz Wiśniewo posiadają status terenów górniczych, tzn. że stanowią one przestrzeń objętą przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych.

LASY¹²

Lesistość gminy jest niska - wynosi około 14 %. Lasy skupiają się w trzech rejonach: w północnej części gminy występuje w Dolinie Drwęcy kompleks wchodzący w skład Lasów Gierłoż; kompleksy leśne w Dolinie Drwęcy w południowo – zachodniej i zachodniej części gminy są częścią Lasów Ławskich; uroczyska wschodniej części gminy - wchodzą w skład Lasów Dylewskich. Mało zasobna w lasy jest część środkowa gminy - wysoczyzna moreny dennej. Wśród typów siedliskowych w Lasach Ławskich i w Lasach Gierłoż pozycję dominującą zajmują siedliska borowe. W Lasach Dylewskich i niewielkich kompleksach na wysoczyźnie morenowej przeważają żyźniejsze siedliska lasowe.

Przeważającym komponentem gatunkowym jest sosna. We wschodniej i środkowej części gminy znaczny udział mają lasy bukowe i świerkowe, a także olchowe.

Las glebochronny wyznaczony został w uroczysku Czerwona Woda, w rejonie Lubstyna, gdzie porasta strome zbocze. Planowane jest utworzenie lasu ochronnego nad jez. Zwiniarz.

WODY PODZIEMNE¹³

Na większości obszaru gminy warunki zaopatrzenia w wodę podziemną można ocenić jako przeciętne. Wydajności pojedynczych ujęć wahają się z reguły w granicach 15 - 70 m³/godz. W rejonie Wzgórz Dylewskich występuje duża zmienność warunków hydrogeologicznych na niewielkich przestrzeniach.

Wody użytkowego poziomu wodonośnego na terenach gminy zalegają generalnie na głębokościach rzędu 30 - 100 m pod powierzchnią terenu, w części zachodniej gminy w rejonie doliny Drwęcy - przeważnie płycej. Są to wody poziomu czwartorzędowego, występujące w przewodzie w piaskach i żwirach międzymorenowych.

WODY POWIERZCHNIOWE¹⁴

Obszar gminy leży całkowicie w dorzeczu rzeki Drwęcy i jej lewobrzeżnych dopływów. Rzeką główną jest Drwęca, która przepływa wzdłuż zachodniej granicy gminy. Jej znaczniejsze dopływy na terenie gminy to: Gizela – stanowiąca północną granicę gminy, Elszka z Sandelą, oraz Wel – który odcinkiem w rejonie Rakowic graniczy z terenem gminy. W zlewni Welu położona jest część południowa gminy, którą odwadniają: Struga, Świniarz i Prątnica – Wulka. Wyżej wymienione rzeki zostały zaliczone do cieków podstawowych. Rzeką rezerwatową jest Drwęca. Garb Lubawski, a w szczególności jego kulminacja - Wzgórze Dylewskie - jest węzłowym obszarem hydrograficznym, z którego rzeki biorą początek i odpływają we wszystkich kierunkach.

GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Na terenie Gminy Lubawa dostęp do wodociągu posiadają niemal wszystkie miejscowości oraz 99,8% ludności (niezwodociągowany jest tylko Raczek). Działają tu cztery wodociągi publiczne o produkcji >100 m³/dobę, do których podłączonych jest większość jednostek osadniczych. Nowoczesne stacje uzdatniania wody czynne w miejscowościach Wałdyki, Targowisko, Łązyn i Omule wykorzystują 9 studni głębinowych. Co istotne, sieć gminna jest spięta pierścieniowo, dzięki czemu w przypadku

12 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, 2013r.

13 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, 2013r.

14 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, 2013r

awarii jednej ze stacji, dostarczanie wody może odbywać się z innych ujęć. Długość sieci rozdzielczej na koniec 2015 r. wynosiła 196,3 km, zaś liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych – 2 227 (od 2011 r. zwiększyła się o 113). Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych w 2015 r. ukształtowała się na poziomie 441,3 dam³ (o 66,0 dam³ więcej niż w 2011 r.).

Niższy poziom wykazuje natomiast skanalizowanie gminy, aczkolwiek w ostatnich dwóch latach nastąpił znaczący wzrost liczby przyłączy oraz odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Było to możliwe dzięki projektom dofinansowanym ze środków Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w ramach których wybudowano system kanalizacji sanitarnej wraz z biologiczną oczyszczalnią ścieków w Kazanicach, zaprojektowaną w technologii osadu czynnego o przepustowości 300 m³/dobę, a także podłączoną do niej sieć kanalizacyjną w Byszałdzie. Już wcześniej skanalizowane było natomiast Fijewo, które odprowadza ścieki do oczyszczalni w Lubawie. Na koniec 2015 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie wynosiła 26,2 km (względem 2011 r. oznacza to zwiększenie aż o 23,3 km), natomiast liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych – 370 (w pierwszym roku analizy przyłączy było zaledwie 74). Dzięki temu odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wzrósł z 5,2% w 2011 r. do 14,0% w 2015 r.¹⁵ Mieszkańcy nie podłączeni do sieci kanalizacyjnej korzystają z 1 421 zbiorników bezodpływowych (tzw. szamb) oraz 446 przydomowych oczyszczalni ścieków.

GOSPODARKA ODPADAMI

Gmina Lubawa jest członkiem Związku Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego „Czyste Środowisko”, który skupia 19 gmin z terenu pięciu powiatów. Związek na obszarze członkowskich jednostek samorządowych wykonuje zadania publiczne w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w szczególności działania dotyczące unieszkodliwiania odpadów komunalnych, budowy i eksploatacji Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Rudnie, a także organizacji systemu logistycznego zbiórki odpadów. ZUOK w Rudnie (składa się z instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, kompostowni odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowiska odpadów).

ZAOPATRZENIE W PRĄD, CIEPŁO I GAZ¹⁶

Istniejąca infrastruktura przesyłowa i dystrybucyjna zasilająca gminę w energię elektryczną pozwala na dotrzymanie norm dotyczących niezawodności zasilania, jakości dostarczanej energii oraz ciągłości zasilania – zarówno obecnie, jak i w przeciągu dziesięciu najbliższych lat, w których według prognoz nastąpi wzrost zapotrzebowania na prąd, związany z inwestycjami w budownictwo jednorodzinne oraz rozwojem przemysłu i handlu. Zakłada się wzrost liczby odbiorców oraz liczby odbiorników prądu, który będzie jednak częściowo kompensowany poprzez wykorzystanie coraz bardziej efektywnych energetycznie urządzeń, jak również rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE). Na terenie Gminy Lubawa ulokowanych jest 11 elektrowni wiatrowych o mocy większej niż 40 kW. Znajdują się one w obrębie miejscowości: Losy i Byszałd (4 instalacje), Rożental (3), Rakowice oraz Targowisko (po 2 elektrownie wiatrowe). Ponadto projektowane jest stworzenie 9 kolejnych siłowni (zostały już wydane pozwolenia na budowę lub procedura jest w trakcie). Planowane lokalizacje to obręb: Omule, Szczepankowo i Łążyn (4 elektrownie), Targowisko (3) oraz Kazanice i Rożental (2). SRGL nie zakłada dalszego rozwoju tej formy OZE na terenie gminy.

OBSZARY OBJĘTE FORMAMI OCHRONY PRZYRODY I OCHRONA GATUNKOWA

Obszary prawnie chronione w Gminie Lubawa obejmują 8 724,3 ha, stanowiących prawie 37% jej powierzchni. Formy ochrony przyrody, ustanowione zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 ze zm.), występujące na terenie gminy to:

¹⁵ Właścicielem infrastruktury wodno-ściekowej jest Zakład Komunalny Gminy Lubawa Sp. z o.o. z siedzibą w Łążynie.

¹⁶ SRGL

- obszary NATURA 2000: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) Dolina Drwęcy oraz Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) „Ostoja Dylewskie Wzgórza”;
- obszary chronionego krajobrazu: OChK Doliny Rzeki Wel, OChK Doliny Drwęcy oraz OChK Wzgórz Dylewskich;
- Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich;
- Rezerwat Przyrody „Rzeka Drwęca”;
- użytki ekologiczne;
- stanowisko dokumentacyjne „Losy”;
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy Jeziora Zwiniarz;
- pomniki przyrody¹⁷;
- korytarze ekologiczne i sieć ECONET.

Obszary Natura 2000

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) Dolina Dolnej Drwęcy (PLH28000) objęty jest planem zadań ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie w sprawie ustanowienia pzo dla obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH28000; Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2014 r., poz. 1485).

Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001 występują liczne i zróżnicowane siedliska przyrodnicze wymienione w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, a także gatunki roślin i zwierząt wymienione w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Rzeka Drwęca z uwagi na swój charakter stanowi korytarz ekologiczny, wykorzystywany w szczególności przez gatunki ryb i minogów. System rzeki Drwęcy i jej dorzeczy stwarza szczególne warunki umożliwiające odtworzenie populacji typowo wędrownych gatunków ichtiofauny. W związku z tym obszar ma szczególne znaczenie dla populacji wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej minoga rzeczno i łososia. W granicach obszaru występują stabilne populacje gatunków ryb wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, związanych z różnymi środowiskami rzeczno takimi, jak: boleń, różanka, koza, piskorz oraz głowacz białopłetwy. Przedmiotami ochrony są również inne gatunki zwierząt, w tym ssaków (bóbr europejski, wydra), płazów (kumak nizinny, traszka grzebieniasta), bezkręgowców (zatozeczek famiłowy, poczwarówka zwężona i poczwarówka jajowata), a także roślin (starodub łąkowy). Za przedmioty ochrony uznane zostały siedliska przyrodnicze takie, jak: brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Litorelletea, Isoëto-Nanojuncetea 3130, starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami Nympheion, Potamion 3150, naturalne dystroficzne zbiorniki wodne 3160, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników 3260, ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne 6430, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie 6510, torfowiska przejściowe i trzęsawiska 7140, grąd subatlantycki 9160, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny 9170, bory i lasy bagienne 91D0 oraz łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) Ostoja Dylewskie Wzgórza (PLH280043) wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE). Obszar nie posiada jeszcze opracowanego planu zadań ochronnych.

Obszar położony jest na terenie gminy Lubawy w powiecie iławskim oraz gmin Ostróda, Dąbrówno i Grunwald w powiecie ostródzkim¹⁸. Wyznaczony obiekt obejmuje najwartościowsze pod względem

¹⁷ W rejestrze pomników przyrody prowadzonym przez Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska w Olsztynie, z terenu Gminy Lubawa wpisane są następujące obiekty: głaz pomnikowy w rejonie Złotowa, dwa głazy w rejonie leśniczówki Napromek, głaz narzutowy „Janek” w miejscowości Rumienica, jesion wyniosły na skraju wsi Napromek oraz dąb szypułkowy w Białej Górze.

przyrodniczym uroczyska Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich z dominacją nieprzekształconych lasów liściastych, głównie z udziałem buka zwyczajnego. Do głównych walorów tego obszaru należy obecność 11 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, zajmujących około 50 proc. powierzchni obszaru oraz 6 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Siedliskami przewodnimi są: żyzna buczyna niżowa (kod 9130-1) i grąd subatlantycki *Stellario-Carpinetum* (kod 9160-1); kwaśna buczyna niżowa (kod 9119-1); reliktowy grąd zboczowy (kod 9170-1); łęg jesionowo-olszowy (kod 91E0-3); łęg wiązowo-jesionowy śledziennicowy (kod 91F0-2); źródłiskowe lasy olszowe (kod 91E0-4); nadrzeczna olszyna górską (kod 91E0-6); brzezina bagienna (91D0-1); Jezioro Francuskie (kod 3160), torfowisko przejściowe (kod 7140-1).

Celem ochrony jest zachowanie walorów przyrodniczych ostoi, o których decydują:

- wysoki udział i dobry stan zachowania żyznej buczyny niżowej i wielogatunkowych lasów grądowych, w tym rzadko spotykanego relikтового grądu zboczowego *Viola mirabilis-Aceretumplatanooides*
- wzniesienie Wzgórz Dylewskich, wyróżniające się na tle krajobrazu;
- źródłiskowy obszar rzeki Gizeli z kompleksem źródłiskowych lasów olszowych oraz występowaniem 3 gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszary chronionego krajobrazu znajdujące się na terenie gminy powołano następującymi aktami prawnymi:

- OChK Doliny Rzeki Wel (Rozporządzenie Nr 144 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel);
- OChK Doliny Dolnej Drwęcy (Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Drwęcy)
- OChK Wzgórz Dylewskich (Rozporządzenie Nr 113 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich)

Na terenie OChK obowiązują ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, a także następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, nie licząc inwestycji przeprowadzanych po uzgodnieniu z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywanie do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

18Informacje podano za: http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Natura_2000_Ostoja_Dylewskie_Wzg%C3%B3rza

- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Sieć ECONET i korytarze ekologiczne

Część obszarów została włączonych do krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Sieć identyfikuje obszary węzłowe o dużej różnorodności biologicznej i krajobrazowej, charakteryzujące się korzystnymi warunkami dla zachowania ostoi i siedlisk gatunków o znaczeniu krajowym bądź europejskim.

Flora, fauna, porosty

W związku z urozmaiconymi warunkami środowiska, szata roślinna gminy jest bogata i zróżnicowana. Na omawianym obszarze występują lasy (również o większej wilgotności) oraz roślinność nieleśna, tj.: zbiorowiska łąkowe, torfowe i szuwarowe w dolinach rzek. Siedliska te stanowią miejsca bytowania licznych gatunków roślin, zwierząt, grzybów i porostów.

Oдноśnie ochrony gatunkowej roślin obowiązuje aktualnie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014r., poz. 1409), określające gatunki roślin:

- a) objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
- b) objętych ochroną częściową,
- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk;

oraz właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków roślin zakazy i odstępstwa od zakazów i sposoby ochrony gatunków roślin, w tym wielkość stref ochrony.

Natomiast w zakresie ochrony gatunkowej grzybów obowiązuje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1408) określające gatunki grzybów:

- a) objętych ochroną ścisłą,
- b) objętych ochroną częściową,
- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk;

oraz właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków grzybów zakazy i odstępstwa od zakazów i sposoby ochrony gatunków grzybów, w tym wielkość stref ochrony.

Oдноśnie ochrony gatunkowej zwierząt aktualnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2014 r., poz. 1348), określające gatunki zwierząt:

- a) objętych ochroną ścisłą,
- b) objętych ochroną częściową,
- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d) wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk;

oraz właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków grzybów zakazy i odstępstwa od zakazów i sposoby ochrony gatunków grzybów, w tym wielkość stref ochrony.

ZABYTKI¹⁹

Pod względem historycznym gmina leży w granicach Ziemi Lubawskiej²⁰, która przez wieki geograficznie i kulturowo związana była z polskim Pomorzem. Tereny te mogą poszczycić się bogatym dziedzictwem, którego istotny element stanowią liczne zabytki oraz stanowiska archeologiczne. W samej Gminie Lubawa jest 36 obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków oraz 40 obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków – głównie są to domy, chałupy, kościoły i cmentarze, ale również np. pałac w Mortęgach oraz most kolejowy w Białej Górze. Ponadto do rejestru zabytków wpisano dwa grodziska: w Gutowie i Samplawie.

STAN POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO²¹

Województwo warmińsko-mazurskie cechuje wysoka jakość powietrza atmosferycznego. Obserwuje się trend spadkowy w emisji zanieczyszczeń pyłowych do atmosfery i wzrostowy w zakresie emisji gazowych ze źródeł stacjonarnych. Pod względem ilości zanieczyszczeń gazowych emitowanych ze źródeł stacjonarnych województwo warmińsko-mazurskie jest obszarem o najniższej w kraju emisji, a w przypadku emisji pyłowych, mniejsze ilości wprowadzane są do atmosfery tylko z zakładów znajdujących się na obszarze województwa podlaskiego. W zakresie emisji pyłowych aż 84% pochodzi ze spalania paliw.

Na podstawie przeprowadzanej corocznie przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska oceny jakości powietrza w strefach, dokonywana jest klasyfikacja stref:

- w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy (**klasa C**);
- w których poziom choćby jednej substancji mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji (**klasa B**);
- w których poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego lub poziomu docelowego (**klasa A**).

Ocena stanu jakości powietrza ma na celu wyodrębnienie stref, które wymagają podjęcia stosowanych działań naprawczych, zmierzających do poprawy jakości powietrza. W województwie warmińsko-mazurskim istnieją trzy strefy, dla których przeprowadza się klasyfikację: miasto Olsztyn (o kodzie PL 2801), miasto Elbląg (o kodzie PL2802), **oraz strefa warmińsko-mazurska, najbardziej rozległa, obejmująca swym zasięgiem pozostały obszar województwa (o kodzie PL2803). Na terenie ostatniej strefy położna jest gmina Lubawa.**

*Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim za 2014 r.*²² wskazuje, że ze względu na przekroczenia stężeń pyłu PM10 oraz beznzo(a)pirenu (klasyfikacja ze względu na ochronę zdrowia) strefę warmińsko-mazurską zakwalifikowano do klasy C.

„Program ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10 wraz z Planem działań krótkoterminowych ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego PM10”, przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-

19 Za SRGL

20 W granice historycznej Ziemi Lubawskiej wchodzi cały powiat nowomiejski z Nowym Miastem Lubawskim, południowo-wschodnia część powiatu iławskiego z Lubawą oraz zachodnie gminy powiatu działdowskiego z Lidzbarkiem Welskim.

21 Raport o stanie środowiska warmińsko-mazurskiego za 2014 r, WIOŚ, 2015r.

22 Raport WIOŚ w Olsztynie, 2015 .

Mazurskiego Nr IV/96/15 z dnia 16 lutego 2015 r. wskazuje działania kierunkowe zmierzające do przywrócenia standardów jakości powietrza w zakresie zanieczyszczeń objętych Programem:

W zakresie ograniczania emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno – bytowej i technologicznej):

- rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą,
- zmiana paliwa na inne o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej, względnie indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
- zmniejszanie zapotrzebowania na energię ciepłą poprzez ograniczanie strat ciepła – termomodernizacja budynków,
- ograniczanie emisji z niskich rozproszonych źródeł technologicznych,
- zmiana technologii i surowców stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości wpływająca na ograniczanie emisji pyłu zawieszonego PM10 iB(a)P.

W zakresie ograniczania emisji liniowej (komunikacyjnej) m. in.:

- tworzenie systemu ścieżek rowerowych,
- stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji,

W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych – energetyczne spalanie paliw m. in.:

- zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu i siarki,
- stosowanie technik gwarantujących zmniejszenie emisji substancji do powietrza,
- stosowanie oprócz spalania paliw odnawialnych źródeł energii,

W zakresie ograniczania emisji powstającej w czasie pożarów lasów i wypalania łąk, ściernisk, pól:

- zapobieganie pożarom w lasach (uświadamianie społeczeństwa, zakazy wchodzenia w trakcie suszy, sprzątanie lasów),
- użytkowanie terenów publicznych z wykorzystaniem bezpiecznych praktyk wykorzystujących użycie ognia,
- skuteczne egzekwowanie zakazu wypalania łąk, ściernisk i pól.

W zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi:

- usprawnianie infrastruktury recyklingu, w celu ułatwienia zbiórki odpadów,
- zachęcenie do stosowania kompostowników,
- stworzenie specjalnego systemu programów zbiórki odpadów zielonych pochodzących z ogrodów,
- zbiórka makulatury,
- prowadzenie kampanii edukacyjnych, informujących społeczeństwo o zagrożeniach dla zdrowia płynących z „otwartego” spalania śmieci.

W zakresie edukacji ekologicznej i reklamy:

- kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości,
- prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów (śmieci) połączonych z nakładaniem mandatów za spalanie odpadów (śmieci),
- uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłowniczej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,

- promocja nowoczesnych, niskoemisyjnych źródeł ciepła, wspieranie przedsięwzięć polegających na reklamie oraz innych rodzajach promocji towaru i usług propagujących model konsumpcji zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony powietrza.

ZAGROŻENIE HAŁASEM

W związku z realizacją ustawowego obowiązku dotyczącego opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem, podczas III sesji Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr III/42/2014 z dnia 30.12.2014 r., przyjęty został „Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN”.

Głównym celem Programu jest zaplanowanie działań naprawczych zmierzających do zmniejszenia ponadnormatywnego oddziaływania akustycznego na środowisko oraz osiągnięcia standardów jakości środowiska w zakresie ochrony akustycznej na terenach zlokalizowanych poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości środowiska dot. hałasu drogowego tj. obniżenie poziomu hałasu, co najmniej do poziomu dopuszczalnego.

Z programu wynika, co następuje:

- odcinek DK 15 (droga przechodząca przez gminę Lubawa): *"Samplawa-Lubawa (od km 335+496 do km 338+936) – ze względu na brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, odcinek nie został objęty zakresem niniejszego Programu"*;
- odcinek DW 537 (droga wojewódzka przechodząca przez gminę Lubawa): *„Lubawa (od km 1+533 do km 4+305) - przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu w porze dziennie-wieczornonocnej w zakresie 0-10 dB. Stan nawierzchni należy ocenić jako dostateczny (miejscami niedostateczny). W ramach Programu proponuje się wymianę nawierzchni na nawierzchnię o zredukowanej hałaśliwości na całym odcinku. Dodatkowo, zgodnie z przyjętą metodyką realizacji Programu zaproponowano działania wspomagające.”* Wskazanie to dotyczy odcinka przechodzącego przez Gminę Miasto Lubawa, nie zaś Gminę (wiejską) Lubawa.

INNE UWARUNKOWANIA

Gmina Lubawa należy do Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska, której działalność koncentruje się na wspieraniu i upowszechnianiu zrównoważonego rozwoju, społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, a także budowaniu partnerstwa oraz poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Realizuje również partnerską współpracę zagraniczną z Unią Gmin Lanvallon-Plouha we Francji oraz Królestwem Maroka

7.2 ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

- Miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP), które stanowią akty prawa miejscowego określające przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu, a także

rozmieszczenie inwestycji celu publicznego, pokryte są 143 ha, czyli niecały 1% powierzchni Gminy Lubawa. Planów miejscowych jest 16, są one cząstkowe, obejmują niewielkie obszary.

- Około 78% powierzchni gminy zajmują użytki rolne. Obszar gminy charakteryzuje się niskim udziałem gruntów leśnych i zadrzewień (ok. 14%), znacznie odbiegającym od średniej w województwie²³, a także niskim udziałem wód otwartych, czyli jezior i rzek (ok. 1%).

WODY PODZIEMNE

- Obserwuje się stały spadek ich poziomu, co w dłuższej perspektywie czasu może powodować miejscowe niedobory.

POWIETRZE

- Zanieczyszczenie powietrza: przekroczenia stężeń pyłu PM10 oraz bezno(a)pirenu (klasyfikacja ze względu na ochronę zdrowia) – Gmina Lubawa leży w strefie warmińsko-mazurskiej zakwalifikowanej do klasy C. Na terenie Gminy Lubawa nie istnieje centralny system ciepłowniczy oraz nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. W związku z tym zlokalizowane na terenie gminy budynki mieszkalne, budynki użyteczności publicznej oraz podmioty gospodarcze ogrzewane są za pomocą indywidualnych kotłowni spalających głównie węgiel kamienny, drewno oraz olej opałowy²⁴.

BEZPIECZEŃSTWO I TRANSPORT

- Bezpieczeństwo: wyzwaniem dla służb może być zapewnienie porządku i bezpieczeństwa użytkowników dróg, w związku ze zdecydowanym wzrostem natężenia ruchu drogowego, niestosowaniem się kierujących do przepisów ruchu drogowego, a także niedostatecznym stanem technicznym dróg. Do sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa publicznego należy zaliczyć również pożary, katastrofy techniczne, chemiczne i ekologiczne, a także klęski żywiołowe. Największa ilość pożarów przypada na miesiące marzec i kwiecień, co jest związane z wypalaniem traw i pozostałości na polach. Natomiast miejscowe zagrożenia pojawiają się najczęściej w maju, lipcu oraz grudniu, co podyktowane jest wzmożonym ruchem środków transportu oraz anomaliami pogodowymi.
- Przewóz osób na terenie gminy odbywa się przede wszystkim za pomocą indywidualnych środków transportu, czyli np. prywatnych samochodów, motorów lub rowerów. Natomiast transport publiczny odbywa się w ramach organizowanych przez gminę regularnych dowozów uczniów do szkół, a także dość nielicznych połączeń komunikacyjnych (prowadzących głównie przez miejscowości ulokowane przy „piętnastce” i drogach wojewódzkich), które realizują przewoźnicy prywatni²⁵. Dostępność komunikacyjna miejscowości położonych bardziej peryferyjnie, jak i możliwości przemieszczania się przez osoby starsze, niepełnosprawne czy ubogie nie posiadające własnego środka transportu, mogą być przez to znacznie ograniczone.

GOSPODARKA ODPADAMI²⁶

- Należy stwierdzić, iż gospodarka odpadami jest unormowana pod względem prawnym i organizacyjnym. Jednocześnie zarysowują się problemy związane z dynamicznym przyrostem ilości wytwarzanych śmieci (jak podaje GUS, w 2011 r. w gminie zebrano 83,1 kg odpadów zmieszanych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, zaś w 2014 r. dwa razy więcej – 166,3 kg), niską świadomością obywateli w omawianym zakresie, brakiem selektywnej zbiórki odpadów w

²³ Jak podaje Urząd Statystyczny w Olsztynie, lesistość w województwie warmińsko-mazurskim wynosi 31%, natomiast w gminie Lubawa – 13,2%.

²⁴ Dwa duże zakłady działające w branży drzewnej, tzn. Construct Export-Import Sp. z o.o. oraz P.P.U.H. Danuta Liberacka, w swoich systemach grzewczych wykorzystują drewno poprodukcyjne (odpady i trociny).

²⁵ Mała liczba realizowanych połączeń komunikacyjnych jest wynikiem braku opłacalności ekonomicznej dla przewoźników prywatnych.

²⁶ Za SRGL.

oparciu o tzw. system workowy, jak również z potrzebą dostosowania systemu do ambitnych celów dokumentów unijnych i krajowych. Głównymi wyzwaniami dla lokalnej gospodarki odpadami stają się w szczególności: konieczność radykalnego zmniejszenia ilości odpadów komunalnych zbieranych jako zmieszane, rozwój selektywnego zbierania oraz sortowania selektywnie zebranych odpadów komunalnych, w tym niebezpiecznych, ale przede wszystkim stopniowe przechodzenie na model gospodarki o obiegu zamkniętym (*circular economy*)²⁷. Ponadto problemem pozostaje nieczynne składowisko odpadów w Samplawie, którym zarządza Urząd Gminy Lubawa, zamknięte zgodnie z decyzją Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego OŚ.PŚ.7654-13/10 z dnia 21.06.2010 r. Rekultywacja terenu składowiska powinna zostać przeprowadzona do 2021 r., obecnie nie jest realizowana.

- Azbest: w kontekście omawianych zadań należy również podjąć kwestię eliminowania negatywnych skutków azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, np. eternitu. Działania w tym zakresie są realizowane zgodnie z „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa”, przyjętym uchwałą nr XXXVII/245/14 Rady Gminy Lubawa z dnia 6 listopada 2014 roku. Zinventaryzowane w trakcie opracowywania programu ilości azbestu na terenie gminy (728 060,22 m² – 8 008,66 ton, w tym 76% w zabudowie gospodarczej, 21% w mieszkalnej) świadczą, że jest to istotny problem. Samorząd gminny wspiera mieszkańców w zakresie usuwania z nieruchomości stanowiących ich własność wyrobów zawierających azbest, w szczególności poprzez udzielanie dofinansowania do demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych. Do 2032 r. planowane jest usunięcie z terenu gminy wszystkich wyrobów zawierających azbest.

ZAGROŻENIA OBSZARÓW OBJĘTYCH FORMAMI OCHRONY PRZYRODY

- Analiza zagrożeń dla specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk (SOOS) Dolina Dolnej Drwęcy (PLH28000) wskazuje iż rozpoznane zagrożenia istniejące i potencjalne związane są przede wszystkim z zaniechaniem użytkowania terenów łąkowych, a także zmianą lub intensyfikacją obecnego użytkowania, obecnością obcych gatunków inwazyjnych roślin (np. moczarki kanadyjskiej, kolczurki klapowanej) oraz zwierząt (norki amerykańskiej), kłusownictwem, istniejącymi barierami w migracji organizmów wodnych, naturalnymi procesami sukcesji, a potencjalnie również z niekontrolowaną turystyką (w szczególności kajakową) i gospodarką leśną (w przypadku nieuwzględnienia specyfiki siedlisk przyrodniczych lub gatunków). W związku z powyższym określono działania ochronne, mające na celu ograniczenie lub eliminację stwierdzonych zagrożeń, a także utrzymanie lub poprawę obecnego stanu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000.

PROBLEMY ZWIĄZANE Z EMISJĄ CO₂ ORAZ ADAPTACJĄ DO EKSTREMALNYCH ZJAWISK POGODOWYCH²⁸

W najbliższych dziesięcioleciach do głównych problemów związanych z ocieplaniem klimatu należy zaliczyć:

- coraz częściej występujące fale upałów (ciągi dni z maksymalną temperaturą dobową powietrza $\geq 30^{\circ}\text{C}$ utrzymującą się przez co najmniej 3 dni); tendencje wzrostowe fal upałów będą kształtowane m.in. warunkami solarnymi. Należy oczekiwać, że nastąpi wzrost usłonecznienia do 1800–1900 godzin w roku w rejonach przy morskich i ułożonym równoleżnikowo centralnym obszarze Polski;

²⁷Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 02.12.2015 pn. Zamknięcie obiegu - plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym zakłada m.in.: osiągnięcie recyklingu odpadów komunalnych na poziomie 65 proc. do 2030 r.; osiągnięcie recyklingu odpadów opakowaniowych na poziomie 75 proc. do 2030 r.; redukcję składowania odpadów do maksymalnie 10 proc. do 2030 r. Więcej na ten temat można odnaleźć na stronie internetowej Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/polska/news/151202_circular_eco_pl.htm

²⁸ Opracowano głównie na podstawie portalu Klimada: www.klimada.mos.gov.pl

- tendencje spadkowe liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych (dni z temperaturą maksymalną dobową $\leq 0^{\circ}\text{C}$ i dni z temperaturą maksymalną $\leq -10^{\circ}\text{C}$) przy jednoczesnej niewielkiej tendencji wzrostowej na przeważającym obszarze kraju długości okresów mroźnych - najdłuższe trwały ponad 20 dni i poza górami wystąpiły w północno-wschodniej części kraju – m. in. w województwie warmińsko-mazurskim; najdłuższe okresy bardzo mroźne wystąpiły w północno-wschodniej i wschodniej części kraju (10–20 takich epizodów w ciągu 40 lat);
- liczbę dni z pokrywą śnieżną wydłuża się z zachodu i południowego–zachodu ku północnemu–wschodowi kraju z 30–60 do 80–90 dni i ponad 200 dni wysoko w górach
- na większości obszaru Polski nastąpiła zmiana struktury opadów polegająca na zdecydowanym wzroście liczby dni z opadem dobowym o dużym natężeniu: opad dobowy ≥ 10 mm i ≥ 20 mm wzrósł do 10 dni na dekadę i 4 dni na dekadę; zauważalny jest spadek wysokości maksymalnych opadów 5-dobowych przebiegający wzdłuż pasa od Słubic i Gorzowa Wlkp., poprzez Suwalszczyznę po południową część Podlasia
- analiza długości okresów bezopadowych, (liczba dni bez opadu lub z opadem poniżej 1 mm) wskazuje, że w okresie 12 lat (1991–2002), w Polsce wschodniej wydłużył się okres bezdeszczowy, nawet o 5 dni na dekadę; jest to obszar, który w tym okresie był najczęściej nawiedzany klęską suszy; w ciągu ostatnich 60 lat obserwuje się rosnącą częstotliwość tego zjawiska.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego najczęściej występującymi zdarzeniami ekstremalnymi są: deszcze nawalne, grad nawalny, huragany, uderzenia pioruna, powódzie (a właściwie w warunkach Warmii i Mazur lokalne potopienia wynikające z nadmiaru opadów atmosferycznych) oraz ujemne skutki przezimowania roślin. Największe straty w produkcji rolniczej powodowane są przez ujemne skutki przezimowania. Takie zjawisko powiązane jest najczęściej z bezśnieżnymi zimami i bardzo niskimi temperaturami powietrza (gdy podczas dnia występuje dość silne nasłonecznienie). Może ono być także powiązane z długim czasem zalegania na roślinie grubej warstwy śniegu (w związku z tym rośliny wygniwają) oraz przymrozkami w okresach rozpoczęcia wegetacji przez rośliny.

W przypadku rolnictwa w ramach działań adaptacyjnych należy zwiększyć finansowanie wszelkich działań dotyczących gospodarowania rolniczymi zasobami wodnymi (zwiększanie retencji, w tym małej retencji wodnej, czynnej i biernej ochrony przeciwpowodziowej, zrównoważonych nawodnień). Bardzo istotne jest identyfikowanie zjawisk niekorzystnych i ich prognozowanie. Pozwoli to określić działania adaptacyjne, zarówno obecne, jak i potencjalne, które będą potrzebne w późniejszym okresie. Istotne jest zwiększanie świadomości, zarówno decydentów jak i rolników, o zmianach klimatu jakie są już faktem oraz przyszłych zmian prognozowanych przez scenariusze klimatyczne. Przeprowadzona analiza wskazuje na potrzebę podjęcia działań zapobiegawczych polegających na zapewnieniu mechanizmów zabezpieczających braki produktów rolnych na rynku oraz wspierania rolników w odtworzeniu produkcji po części występujących latach ze startami z powodu niekorzystnych zjawisk klimatycznych (pomoc finansowa, zapewnienie dostępu do materiału siewnego).

Jako główne konsekwencje ocieplania klimatu należy wskazać wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczna. Ekstremalne zjawiska klimatyczne powodują znaczne straty społeczne i gospodarcze. Uderzają one w infrastrukturę (budynki, transport, dostawy energii i wody), stwarzając szczególne zagrożenie użytkowania ziemi na gęsto zaludnionych obszarach. Wraz ze wzrostem częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych może nastąpić wzrost zachorowań i przypadków śmiertelnych związanych z warunkami pogodowymi tj. nadmierna śmiertelność z powodu upałów, występowanie inwazyjnych nosicieli chorób zakaźnych. Zmiany klimatu będą stanowić zagrożenie dla dobrostanu zwierząt, a także wpływać na zdrowie

roślin poprzez stwarzanie sprzyjających warunków dla nowych lub migrujących organizmów szkodliwych.

Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa obiektów budowlanych, w tym także obiektów infrastruktury transportowej, jest zapisany w ustawie – Prawo budowlane.

O ile urządzenia transportowe (w zakresie: rozwiązań materiałowo-konstrukcyjnych, warunków użytkowania, stosowanego paliwa i materiałów eksploatacyjnych) można na bieżąco dostosować do zmieniających się warunków, o tyle w odniesieniu do infrastruktury transportowej, która jest budowana na długi okres funkcjonowania (np. 100 lat), zdefiniowanie wrażliwości na zmiany oraz działania adaptacyjne należy sukcesywnie wprowadzać z dużym wyprzedzeniem. Jak wskazują analizy prezentowane na portalu *Klimada*, śnieg, deszcz i wiatr są najważniejszymi czynnikami, które należy brać pod uwagę w przypadku projektowania infrastruktury drogowej, a w następnej kolejności mróz i upał.

Jednym z najbardziej dokuczliwych zjawisk są wahania temperatury, w szczególności tzw. przejścia przez temperaturę 0°C w połączeniu z opadami lub topniejącym śniegiem: sprzyjają zjawisku gołolodzi a także intensyfikują korozyjne oddziaływanie wody (i soli) na infrastrukturę transportową.

Równie niekorzystne jest oddziaływanie wysokich temperatur i upałów, szczególnie długotrwałych, które powodują przegrzewanie się silników i innych urządzeń technicznych, zwiększenie podatności nawierzchni bitumicznych na oddziaływania pojazdów, co wymusza konieczność wprowadzenia ograniczenia ruchu ciężkich pojazdów, obniżenie komfortu pracy kierowców i pracowników obsługi, a także pasażerów.

W przypadku budownictwa za jeden z najbardziej narażonych na zmiany klimatu jest budownictwo na obszarach wiejskich.

Budownictwo wiejskie charakteryzuje się specyficznymi cechami:

- rozproszenie przestrzenne co sprawia, że budynki są szczególnie podatne na ekstremalne zjawiska klimatyczne (przede wszystkim oddziaływanie wiatru),
- wpływ budowlanej tradycji regionalnej (np. strome dachy na terenach górskich, budownictwo drewniane),
- łączenie funkcji inwestora, wykonawcy i użytkownika obiektu, a także często projektanta,
- bliskie sąsiedztwo niuregulowanych cieków wodnych,
- niski poziom kultury technicznej zarówno wykonawców, jak i przyszłych użytkowników, przejawiający się np. w niestosowaniu wieńców lub izolacji, braku właściwych zabezpieczeń antykorozyjnych czy odwodnień,
- słaby lub niedostateczny nadzór budowlany.

Na terenach wiejskich są budowane także obiekty (np. magazynowe), które mogą mieć konstrukcję nietypową: stosunkowo wysokie zewnętrzne ściany nośne lub słupy (żelbetowe lub stalowe), lekką konstrukcję dachu (dach nieocieplany), z małą liczbą usztywnień poprzecznych. Konstrukcje takie są wrażliwe na silne podmuchy wiatru i na intensywne opady śniegu. Na oddziaływania wiatru są także wrażliwe: szklarnie, napowietrzne linie energetyczne oraz naziemne zbiorniki na gnojowicę. Natomiast zbiorniki zagłębione w gruncie wykazują wrażliwość na wahania poziomu wody gruntowej, która przy wysokim poziomie może doprowadzić do wyparcia konstrukcji z podłoża i awarii zbiornika.

Czynnikiem, który powinien być także uwzględniany na każdym etapie życia obiektu, jest wysoka temperatura oddziałująca przede wszystkim na ludzi. Z tych powodów może wystąpić potrzeba projektowania rozwiązań uwzględniających występowanie upałów (np. problem klimatyzacji i wentylacji obiektów).

7.3 ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI DOKUMENTU

Prognozowanie zmian stanu środowiska oraz skutków dla lokalnej społeczności w przypadku braku realizacji SRGL przeprowadzono na poziomie celów operacyjnych projektowanego dokumentu.

Należy podkreślić, iż SRGL stawia nie tylko cele w obszarze społeczno-gospodarczym, ale także środowiskowym. Nieosiągnięcie zarówno jednych, jak i drugich będzie prowadziło do postępujących niekorzystnych zmian wynikających z aktualnie obserwowanych trendów. Prowadzić to może do podwyższonych kosztów środowiskowych.

PRIORYTET I. INFRASTRUKTURA

Priorytet obejmuje przede wszystkim działania z zakresu modernizacji infrastruktury drogowej, ale także infrastruktury ochrony środowiska – utrzymanie istniejącej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowę sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Rożental, Grabowo, Wałdyki, Samplawa, Mortęgi, Rodzone, Złotowo, Targowisko Dolne, Targowisko Górne, a także budowę przydomowych oczyszczalni ścieków tam, gdzie nie jest możliwe wybudowanie kanalizacji. Jedno z zadań wskazuje na potrzebę instalacji osadów ściekowych w oczyszczalni ścieków w Kazanicach.

Zaniechanie powyższych działań spowoduje podwyższone zagrożenie przenikaniem zanieczyszczeń ciekłych z nieszczelnych szamb do wód powierzchniowych, co w efekcie może prowadzić do pogorszenia parametrów wody pitnej (np. stwierdzenie obecności bakterii *E.coli* w wodzie pitnej). Ponadto priorytet przewiduje działania edukacyjne skierowane do mieszkańców. Brak takich działań dodatkowo zwiększy ryzyko podwyższonych kosztów środowiskowych, na jakie narażona będzie lokalna społeczność, nieświadoma negatywnych skutków postępujących w środowisku (głównie pod względem jakości wód, w tym jakości wody pitnej).

Kolejne kierunki działań wskazane w priorytecie dotyczą potrzeby zmniejszenia energochłonności, zmniejszenia / likwidacji źródeł niskiej emisji oraz opracowania gminnego programu ograniczenia niskiej emisji. Problemy w tym obszarze są aktualnie jednymi z najważniejszych problemów dotyczących wszystkie regiony Polski. Brak działań skierowanych na polepszenie sytuacji w obszarze jakości powietrza będzie skutkował pogorszeniem warunków życia mieszkańców, a niejednokrotnie podwyższonym ryzykiem wzrostu zachorowań na choroby związane z zanieczyszczeniami powietrza. Z kolei brak działań skierowanych na obniżanie energochłonności może mieć dalekosiężne skutki, które będą odczuwalne przez przyszłe pokolenia. Dla zrównoważonego rozwoju kluczowe jest efektywne wykorzystywanie surowców / odpadów / zasobów.

PRIORYTET II. ŚRODOWISKO

Priorytet w pierwszej kolejności zawiera opis działań z zakresu edukacji społecznej w kierunku prośrodowiskowym. Kolejną grupą działań jest usprawnianie gospodarki odpadami i działania skierowane na adaptację do niekorzystnych skutków zmian klimatycznych. Społeczeństwo świadome ekologicznie to nie tylko zdrowsze społeczeństwo, ale także bogatsze materialnie. Brak działań edukujących mieszkańców każdej grupy wiekowej będzie znaczącą przyczyną spowolnienia i mało efektywnego wdrażania innych rozwiązań środowiskowych, którymi nie będą zainteresowani mieszkańcy, nie posiadając żadnej wiedzy w tym obszarze. Brak zwiększania efektywności gospodarki odpadami wpływa negatywnie na efektywność wykorzystania ich jako surowców wtórnych co ostatecznie jest bardzo niepożądanym trendem w świetle wyczerpujących się zasobów naturalnych. Z kolei brak zaangażowania samorządu w działania na rzecz przystosowania się do zmieniającego się klimatu w okresie długofalowym może powodować przede wszystkim podwyższone straty materialne w zasobach infrastrukturalnych.

PRIORYTET III. GOSPODARKA

Wśród szerokiego katalogu działań przewidzianych w tym priorytecie, najważniejsze dla obszaru środowiska wydają się przede wszystkim te, które dotyczą promocji działalności innowacyjnej (która

z założenia powinna obciążać środowisko zdecydowanie mniej niż technologie dotychczasowe), oraz działania z zakresu zrównoważonej produkcji rolniczej, w tym rozwoju gospodarstw ekologicznych. Podobnie, jak w przypadku poprzednich priorytetów – zaniechanie wdrażania rozwiązań innowacyjnych, w tym braku zrównoważonej produkcji rolniczej będzie w pierwszej kolejności prowadziło do nieefektywnego wykorzystywania zasobów, a także ryzyka wzrostu zanieczyszczeń środowiska (gleby i wody) w postaci obszarowych zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa.

PRIORYTET IV. SPOŁECZEŃSTWO ORAZ PRIORYTET V. ADMINISTRACJA

Oba powyższe priorytety ukierunkowane są na działania, których realizacja nie będzie wywierała znaczącego wpływu na stan środowiska, może się jednak znacząco przyczyniać do wzrostu jakości życia mieszkańców. Na uwagę zasługuje postulat stosowania zielonych zamówień publicznych. Brak realizacji takiego działania nie będzie wprawdzie znaczący dla środowiska, ale należy mieć na uwadze także charakter edukacyjny dla lokalnych przedsiębiorców / dostawców usług.

8. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA

Szczegółowa analiza dotycząca potencjalnych oddziaływań na środowisko została zawarta w *Załączniku nr 2 Matryca oddziaływań*. Objęła ona ocenę wszystkich kierunków działań w ramach celów operacyjnych.

Oddziaływania etapu realizacji można podzielić na wynikające z zadań inwestycyjnych oraz nieinwestycyjnych.

Przedsięwzięcia inwestycyjne będą charakteryzowały się typowymi dla tego etapu oddziaływaniami, które można uznać za potencjalnie niekorzystne / negatywne zarówno dla lokalnej przyrody (ekosystemów) jak i warunków życia mieszkańców – będą to jednak oddziaływania zazwyczaj o przejściowym, krótkotrwałym i chwilowym charakterze. Będą one towarzyszyć przede wszystkim takim inwestycjom jak budowa/modernizacja dróg, wymiana oświetlenia, budowa/przebudowa innych obiektów infrastrukturalnych – sieci gazowej, budowa OZE, rozwój infrastruktury służącej aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej (np. szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, place zabaw, boiska) poprzez remonty i modernizację istniejących oraz budowę nowych obiektów. Oddziaływania te na etapie eksploatacji nie będą przekraczać dotychczasowego poziomu uciążliwości (np. zmodernizowane drogi), a często będą oddziaływać pozytywnie – głównie na warunki życia mieszkańców. Są to zadania wskazane w ramach celu operacyjnego: I.1 *Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy*.

Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku przedsięwzięć z zakresu infrastruktury ochrony środowiska, poza uciążliwymi oddziaływaniami na etapie realizacji takim jak np. hałas, drgania, niszczenie lokalnej roślinności, na etapie eksploatacji będą to przedsięwzięcia o trwałym pozytywnym oddziaływaniu, ukierunkowanym na poprawę stanu środowiska. Są to zadania celu operacyjnego I.2 *Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej*.

Bardzo pozytywny jest fakt umieszczenia w SRGL jako celu operacyjnego działań o charakterze promocyjno-edukacyjno-doradczym, wzmacniających przejście na gospodarkę niskoemisyjną:

- cel operacyjny I.3 Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym;
- cel operacyjny II.1 Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.

- cel operacyjny II.2 Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.
- cel operacyjny II.3 Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu

Sam fakt prowadzenia tego typu działań należy uznać za pozytywny, dodatkowo oczekiwane efekty będą nieść pozytywne skutki zarówno dla środowiska jak i ludzi, są ponadto zgodne z najważniejszymi postulatami środowiskowymi zawartymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla (pod kątem ochrony klimatu, adaptacji do zmian klimatycznych, ochrony zasobów i energooszczędności).

W pozostałych celach operacyjnych zawarto głównie zadania o pozytywnym charakterze oddziaływania na lokalną społeczność, które nie dotyczą trwałego oddziaływania na środowisko. Niemniej również w tym wypadku można odnaleźć pozytywne aspekty związane ze środowiskiem, takie jak wdrażanie zielonych zamówień publicznych, edukacja ekologiczna rolników oraz wspieranie powstawania gospodarstw ekologicznych, promowanie przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną, promocja działalności innowacyjnej.

Nie stwierdzono oddziaływań o trwałym niekorzystnym charakterze (hamującym rozwój) dla ludzi bądź środowiska. Wręcz przeciwnie, zapisy SRGL należy uznać za bardzo prośrodowiskowe w świetle aktualnych postulatów wynikających z dokumentów krajowych oraz wspólnotowych.

8.1 W OBSZARZE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ (W TYM SIEDLISK ROŚLINNOŚCI, GRZYBÓW I POROSTÓW)

W ocenie oddziaływania inwestycji na bioróżnorodność ujętych w SRGL należy wziąć pod uwagę fakt, że planowane inwestycje mają głównie charakter rozbudowy i modernizacji istniejącej infrastruktury, np.: rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, likwidacja barier urbanistycznych i transportowych utrudniających przemieszczanie się, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej, modernizacja oczyszczalni ścieków, rozbudowa i modernizacja oświetlenia publicznego. Nie są to więc działania, których realizacja spowoduje w konsekwencji istotne straty w różnorodności biologicznej – na etapie ich eksploatacji oddziaływanie na różnorodność biologiczną nie będzie zasadniczo odbiegało od istniejącego aktualnie. Także budowa nowych obiektów – np. służących integracji oraz aktywności sportowo-rekreacyjnej, np. placów zabaw, boisk do gier zespołowych, miejsc spotkań, będzie realizowana w przestrzeni zurbanizowanej, co nie spowoduje negatywnych skutków dla różnorodności biologicznej.

Możliwe są jednak negatywne oddziaływania o charakterze długofalowym, jednak o bardzo małej lokalnej skali, polegające m. in. na wyłączeniu z produktywności biologicznej fragmentu terenu, który ulegnie trwałemu zabetonowaniu. Trwałe zajęcie pasa gruntu pod poszerzaną jezdnię czy nowe obiekty budowlane użyteczności publicznej wyeliminuje nieodwracalnie z produktywności biologicznej taki teren, co bezpośrednio wpływa na zniszczenie siedlisk roślinności, innych porostów, grzybów czy owadów. Są to jednak typowe dla tego typu niekorzystne oddziaływania i należy wskazać, że planowane zadania (modernizacje, a nie budowa nowych dróg) już same w sobie znacząco ograniczają straty w różnorodności, w porównaniu z tymi, które powstałyby przy budowie nowych dróg). Określenie szczegółowego oddziaływania na grzyby, porosty i znajdujące się przy drogach siedliska roślinności powinno być przedmiotem analizy na etapie oceny oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć.

8.2 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA ROŚLINY

W obszarze oddziaływania na rośliny największe znaczenie będą miały inwestycje z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury. Przede wszystkim w trakcie prac realizacyjnych możliwe będą negatywne oddziaływania związane z wycinką roślinności, w tym drzew. Wycinka drzew będzie miała wpływ na gatunki roślin i grzybów. Dojdzie również do likwidacji niektórych stanowisk roślinności zielno- trawiastej. W trakcie trwania prac, wjazdu ciężkiego sprzętu, roślinność niska może

ulec zniszczeniu, jednak po zakończeniu inwestycji, w kolejnych okresach wegetacyjnych, nastąpi szybka sukcesja.

W związku z kwasotwórczym charakterem emisji gazowych pochodzących ze spalania paliw w silnikach pojazdów mogą one wywoływać bezpośrednie i pośrednie negatywne oddziaływania na rośliny o dużej wrażliwości, zwłaszcza na obszary leśne. Zapylenie w sąsiedztwie dróg może być powodem ograniczenia efektywności produkcji roślinnej przez negatywny wpływ pyłów na fotosyntezę. Emisja pyłów metalicznych i ich osiadanie na powierzchni gleb i roślin może powodować pogorszenie jakości plonów i ograniczenie niektórych form użytkowania (uprawy owoców i warzyw, użytkowanie pastwiskowe). W związku z planowanymi inwestycjami o charakterze rozbudowy istniejącej infrastruktury drogowej, oddziaływania te będą zbliżone do obecnych.

8.3 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA ZWIERZĘTA

Ewentualna wycinka drzew bądź lokalne niszczenie przestrzeni porośniętych trawami, przyczyni się do ograniczenia potencjalnych miejsc lęgowych dla ptaków i nietoperzy oraz niszczenia siedlisk bezkręgowców. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza drogowych może również przyczynić się do zaburzenia migracji herpetofauny. W przypadku ssaków, rozbudowa drogi może spowodować uszczuplenie ich siedlisk stanowiących miejsce żerowania oraz z potencjalne przerwanie ciągów migracyjnych w wyniku eksploatacji inwestycji liniowej. .

Zakres oddziaływania na zwierzęta i ewentualne działania kompensacyjne będzie można określić po przeprowadzeniu szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko. Nie przewiduje się jednak negatywnych oddziaływań, które miałyby znacząco i długofalowo wpływać na cele ochrony OChK i Natura 2000 zlokalizowanych na terenie gminy Lubawa.

8.4 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA LUDZI

Oddziaływania negatywne dla ludzi będą miały przede wszystkim charakter krótkotrwałych uciążliwości związanych z etapem realizacji inwestycji. Będą to głównie oddziaływania związane z hałasem, zmianami w organizacji ruchu. W trakcie planowania inwestycji infrastrukturalnych należy zwrócić szczególną uwagę na wsparcie rzetelnego dialogu pomiędzy inwestorem, a społeczeństwem.

W SRGL można również wskazać liczne oddziaływania pozytywne w wyniku modernizacji infrastruktury, jak choćby likwidacja barier urbanistycznych i transportowych utrudniających przemieszczanie się, modernizację sieci wodociągowej i budowę nowych odcinków kanalizacji.

8.5 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA WODY

Infrastruktura powierzchniowa (utwardzone place, powierzchnie dachowe, czy też drogi) wymaga obsługi w zakresie odprowadzania wód opadowych z powierzchni zanieczyszczonych, tym sposobem ścieki opadowe zawierające zawiesiny oraz substancje rozpuszczone, trafiają do wód lub ziemi, powodując ich degradację. Sytuacja jest szczególnie niekorzystna w sezonie zimowym, przy stosowaniu środków chemicznych do usuwania gołoledzi i śliskości pośniegowej. Istnieją jednak rozwiązania techniczne umożliwiające ograniczenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanego tą drogą do wód i ziemi (separatory, odstojniki).

Ograniczenie do analizy na poziomie wód powierzchniowych i pominięcie jednolitych części wód podziemnych wynika z charakteru planowanych przedsięwzięć, których realizacja i eksploatacja nie wpłynie na cele ustalone dla wód podziemnych. Jednocześnie należy dodać, iż dla zdecydowanej większości kierunków działań nie wskazano w SRGL konkretnych lokalizacji, stąd analiza możliwa jest jedynie na poziomie bardzo ogólnym.

W procesie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych, zwłaszcza drogowych, należy ocenić zagrożenia związane z osiągnięciem celów środowiskowych poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych. W tym celu należy przeprowadzić analizę zgodności poszczególnych przedsięwzięć z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej. Szczegółową analizę zgodności planowanych przedsięwzięć z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej należy przeprowadzić zwłaszcza w przypadku, gdy w ramach przebudowy odcinka drogi będą budowane mosty lub przepusty w korycie cieków wodnych. **Generalnie nie przewiduje się wpływu na zmianę klasy stanu/potencjału wód, pod warunkiem stosowania prawidłowych rozwiązań technicznych na etapie projektowania (np. przepustów).** W tabeli poniżej przedstawiono główne oddziaływania antropogeniczne na obszary dorzeczy, które mogą być pomocne przy ocenie wpływu planowanych przedsięwzięć na środowisko to przede wszystkim zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, zanieczyszczenia obszarowe głównie z terenów rolniczych (działalność rolnicza, zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych, zrzuty ścieków komunalnych z terenów nieobjętych kanalizacją i zanieczyszczenia związane z rozwojem turystyki i rekreacji²⁹.

Podczas eksploatacji dróg i powierzchni utwardzonych będą odprowadzane wody opadowe lub roztopowe, ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni dróg. Odprowadzanie tego rodzaju ścieków będzie realizowane za pośrednictwem urządzeń wodnych, których rodzaj, liczba i lokalizacje nie zostały jeszcze doprecyzowane. **Przy zastosowaniu standardowych rozwiązań chroniących środowisko nie przewiduje się negatywnego wpływu realizacji SRGL na poszczególne elementy jakościowe wód.**

8.6 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA POWIETRZE

W obszarze oddziaływania na powietrze dla poprawy jego stanu kluczowe znaczenie będą miały działania związane ze wsparciem i promocją bardziej efektywnych energetycznie oraz przyjaznych środowisku metod ogrzewania mieszkań, w tym poprzez termomodernizację budynków oraz wymianę pieców, podnoszenie świadomości i wrażliwości ekologicznej mieszkańców oraz przedsiębiorców, w kwestii zapobiegania zanieczyszczeniu m.in. poprzez segregację odpadów komunalnych, wyeliminowanie przypadków spalania odpadów w piecach, oszczędne korzystanie z zasobów (wody, energii, materiałów). Pośrednio – poprzez ograniczanie zapotrzebowania na konwencjonalne surowce energetyczne, pozytywne oddziaływanie będą również miały takie zadania jak rozbudowa i modernizacja oświetlenia publicznego, zwłaszcza ulic i skwerów, a także obiektów użyteczności publicznej i prowadzących do nich ciągów komunikacyjnych, z wykorzystaniem efektywnych energetycznie rozwiązań (np. zastępowanie starych lamp nowymi LED-owymi, stosowanie automatyki sterowania oświetleniem, wykorzystanie innowacyjnych technologii zasilanych czystą energią (np. baterie słoneczne, małe turbiny wiatrowe), a także promocja i budowa standardowych źródeł odnawialnych - m.in., ogniw fotowoltaicznych.

8.7 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI

Trwałe zajmowanie terenu pod powierzchnie utwardzone, takie jak place, budynki czy odcinki dróg, powoduje wyłączenie terenów z produkcji rolniczej lub leśnej. Ponadto – w przypadku wzrostu transportu w związku z kwasotwórczym charakterem emisji gazowych może występować negatywny wpływ skutkujący zakwaszeniem gleb w sąsiedztwie dróg, zwłaszcza gleb lekkich podatnych na degradację. Emisje pyłowe obciążone metalami ciężkimi mogą powodować zwiększoną akumulację metali ciężkich w wierzchniej warstwie gleb w bezpośrednim sąsiedztwie drogi (do 100m). Znaczące negatywne oddziaływania mogą wystąpić wskutek katastrof, awarii, wypadków i kolizji zwłaszcza przy transporcie ładunków niebezpiecznych.

8.8 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA KRAJOBRAZ

²⁹ Na podstawie treści planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy

Usunięcie roślinności w ramach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza usunięcie przydrożnych drzew (lub ich części) może spowodować negatywne oddziaływanie na krajobraz, dla którego są one charakterystycznym elementem w przestrzeni. Oddziaływanie to ma charakter odwracalny, ale wymaga długiego okresu czasu potrzebnego do wzrostu i rozwoju drzew nasadzonych w ramach działań kompensacyjnych. Należy do wzięć pod szczególną uwagę na etapie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć. Planowane w dokumencie inwestycje mają charakter rozbudowy istniejącej infrastruktury, co oznacza, że ingerencja w krajobraz nie będzie znacząca/

Warto w tym miejscu wskazać na nowe uwarunkowania prawne:

- 17.11.2015 r. weszła w życie Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015, poz. 1777), która w art. 41 wprowadza bardzo istotne zmiany do ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w tym między innymi zmiany dotyczące sytuowania nowej zabudowy z uwzględnieniem tzw. bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę,
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. z 2015 r., poz. 774), która nakłada na samorząd nowe zadania, np. obliuguje do uwzględniania przy opracowywaniu dokumentów planistycznych wyników audytu krajobrazowego oraz granic krajobrazu priorytetowego (należy przez to rozumieć krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania).

8.9 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA ZABYTKI

SRGL nie przewiduje działań ukierunkowanych na czynną ochronę zabytków. Nie przewiduje się również znaczącego wpływu niekorzystnego na istniejące zabytki. Natomiast w przypadku natrafienia w trakcie prac ziemnych na przedmioty zabytkowe, roboty ziemne zostaną wstrzymane oraz zostanie powiadomiony Wojewódzki Konserwator Zabytków.

8.10 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA KLIMAT

Z emisją CO₂ należy liczyć się z pewnością w trakcie realizacji inwestycji, z uwagi na pracę ciężkich maszyn zasilanych najczęściej paliwami kopalnymi, (oddziaływani to jednak będzie miało krótkoterminowy charakter na zdecydowanie niewielką skalę).

Jednocześnie SRGL przewiduje działania przyczyniające się do ograniczania emisji CO₂: działania na rzecz zmniejszania zużycia energii, a w konsekwencji ograniczenia lub uniknięcia emisji dwutlenku węgla poprzez projektowanie i budowę nowych energooszczędnych budynków użyteczności publicznej oraz zamieszkania zbiorowego. Będzie to z pewnością pozytywnym oddziaływaniem SRGL na aspekty klimatyczne.

8.11 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA ZASOBY NATURALNE

Rozbudowa wszelkiej infrastruktury wymaga wykorzystania zasobów naturalnych (surowców) na etapie inwestycyjnym (kruszywa, materiały budowlane, surowce metaliczne, masy bitumiczne); podczas eksploatacji infrastruktury środki transportu będą zużywały energię pochodzącą z procesu spalania paliw.

8.12 W OBSZARZE GOSPODARKI ODPADAMI

Odpady, jakie mogą zostać wytworzone z uwagi na specyfikę robót, zawiera poniższa tabela:

TABELA 3 PRZYKŁADOWE RODZAJE ODPADÓW, JAKIE MOGĄ ZOSTAĆ WYTWORZONE W RAMACH REALIZACJI INWESTYCJI INFRASTRUKTURALNYCH

Rodzaj odpadu	Numer w klasyfikacji	Nazwa wg klasyfikacji z Katalogu odpadów (patrz Dz. U nr 112 z 2001 r., poz. 1206)	Czy figuruje na liście odpadów niebezpiecznych
Destrukt ze sfrezowanej nawierzchni	17 03 02	Mieszanki bitumiczne inne niż wymienione z 17 03 01	NIE
Beton z rozebranej podbudowy i chodników	17 01 81	Odpady z remontów i przebudowy dróg	NIE
Osad z czyszczenia rowów przydrożnych	17 05 04	Gleba i ziemia, w tym kamienie inne niż wymienione w 17 05 03	NIE
Elementy stalowe (znaki drogowe, słupy, wysięgniki rurowe, balustrady, metalowe siatki ogrodzeniowe)	17 04 05	Żelazo i stal	NIE
Gałęzie i pnie wyciętych drzew	17 02 01	Drewno	NIE
Odpady socjalno-bytowe	20 03 01	Nie segregowane (zmieszane) odpady komunalne	NIE
Przepalone lampy z oświetlenia ulic	16 02 13*	Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy	TAK
Elementy z doraźnych napraw nawierzchni i infrastruktury drogowej	17 01 81	Odpady z remontów i przebudowy dróg	NIE

Źródło: Opracowanie własne

Należy zwrócić uwagę na to, że niektóre odpady powstające w ramach inwestycji transportowych i budowlanych mogą być ponownie wykorzystane, jak np. destrukt. Natomiast odpady komunalne będą gromadzone w kontenerach, a następnie wywożone na składowisko odpadów, place budowy zostaną wyposażone w przenośne sanitariaty, pozostałe odpady wytworzone w trakcie budowy będą magazynowane czasowo w wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu, a następnie przekazywane do odzysku lub unieszkodliwiania uprawnionym do tego podmiotom.

8.13 W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA NA DOBRA MATERIALNE

Zagrożenia dla dóbr materialnych wiążą się z prawdopodobieństwem występowania katastrof, awarii, wypadków i kolizji. Są to trudne do przewidzenia zdarzenia, o równie trudnym do przewidzenia niekorzystnym oddziaływaniu. Innym oddziaływaniem będą emisje drgań do podłoża (oddziaływujące w efekcie również na fasady budynków), powstające w trakcie wykonywania prac modernizacyjnych. Będą to jednak oddziaływania chwilowe, krótkotrwałe oraz o niedużym natężeniu.

8.14 ODDZIAŁYWANIA SKUMULOWANE

Oddziaływania skumulowane na etapie eksploatacji przedsięwzięć powinny być przedmiotem analizy w ramach indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć i koncentrować się na takich potencjalnych oddziaływaniach, jak emisja hałasu, ryzyko utrudnień dla

migracji zwierząt lub ryzyko pogorszenia funkcjonowania lokalnych ekosystemów. Mimo wszystko zakres zadań inwestycyjnych planowanych w ramach SRGL pozwala przypuszczać, iż poszczególne inwestycje infrastrukturalne będą realizowane w lokalizacjach na tyle odległych od siebie, bądź też ich skala i charakter jest na tyle miejscowy (niewielki, lokalny) iż ryzyko wystąpienia istotnych, długotrwałych negatywnych oddziaływań skumulowanych jest praktycznie zerowe.

Także z uwagi na to, iż gmina Lubawa jest gminą wiejską, na terenie której brak jest rozbudowanego przemysłu, oraz intensywnego rozwoju sektora transportowego, można wykluczyć prawdopodobieństwo powstania zewnętrznych negatywnych oddziaływań skumulowanych, które mogłyby mieć miejsce w wyniku realizacji innych zadań w ramach innych planów/programów.

9. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Czynnikami warunkującymi wystąpienie negatywnych oddziaływań na środowisko wynikających z działań objętych SRGL są:

- rodzaj planowanych przedsięwzięć, także pod względem ryzyka wystąpienia poważnych awarii, katastrof naturalnych i budowlanych, oraz zmian klimatycznych,
- skala planowanych przedsięwzięć, w tym wielkość zajmowanego obszaru, zdolność do wytwarzania/przetwarzania dóbr,
- powiązania między planowanymi przedsięwzięciami pod względem ich rodzaju, lokalizacji i czasu realizacji,
- zasoby naturalne, w tym gleba, woda i powierzchnia ziemi wykorzystywane na cele planowanych przedsięwzięć na etapie realizacji i eksploatacji,
- rodzaj i wielkość emisji jakie będą powstawały w wyniku realizacji i eksploatacji planowanych przedsięwzięć: gazy i pyły, hałas, odpady,
- usytuowanie przedsięwzięć względem obszarów wrażliwych w tym m.in. objętych ochroną, obszarów na których stwierdza się przekroczenia standardów jakości środowiska, zamieszkanymi, o wysokich walorach krajobrazowych, leśnych i znajdujących się w sąsiedztwie wód.

Z uwagi na brak wskazań lokalizacyjnych oraz podstawowej charakterystyki planowanych przedsięwzięć ustalenie prawdopodobieństwa, rodzaju i siły potencjalnych oddziaływań przy uwzględnieniu w. w. czynników będzie możliwe na etapie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć.

TABELA 4 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE PLANOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ

Element środowiska poddany presji	Możliwe działania zapobiegające negatywnym oddziaływaniom
Środowisko jako całość	<ul style="list-style-type: none"> • rzetelne informowanie społeczeństwa o planowanych przedsięwzięciach i zachęcanie społeczności lokalnych do czynnego udziału w podejmowaniu decyzji • rzetelne prowadzenie postępowań w zakresie oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć na środowisko uwzględniających szczegółowe inwentaryzacje zasobów w tym zasobów przyrodniczych na terenie objętym potencjalnym oddziaływaniem • uwzględnianie w decyzjach ustaleń i warunków z zakresu ochrony środowiska określonych w planach miejscowych • optymalna lokalizacja i rozplanowanie placu budowy ograniczające zajętość terenu i obszar poddany presji fazy realizacji • wybór najlepszego dostępnego rozwiązania pozwalającego osiągnąć cel przy minimalnej ingerencji w środowisko • wybór skali przedsięwzięcia odpowiadającej pojemności środowiska i akceptowalności presji • planowanie organizacji prac w możliwie najkrótszym okresie • wybór technologii o jak najmniejszym potencjalnym wpływie na środowisko
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> • wybór rozwiązań charakteryzujących się niskim poziomem emisji hałasu • wybór alternatywy lokalizacyjnej o najmniejszym negatywnym oddziaływaniu na obszary zamieszkania • planowanie rozwiązań ograniczających narażenie ludzi na emisję hałasu i zanieczyszczeń • planowanie pasów zieleni izolacyjnej (wysokiej) ograniczającej zasięg negatywnych oddziaływań • planowanie organizacji prac w okresach o najmniejszej potencjalnej uciążliwości dla ludzi • planowanie rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych sprzyjających korzystnym warunkom życia
Zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> • wybór alternatywy lokalizacyjnej o najmniejszym negatywnym oddziaływaniu zwierzęta: siedliska ich bytowania, rozrodu, żerowiska i korytarze migracyjne • planowanie rozwiązań technicznych umożliwiających bezpieczną migrację zwierząt • uwzględnianie rozwiązań organizacyjnych ograniczających zagrożenia dla zwierząt (np. znaki ostrzegawcze, ograniczenie prędkości ruchu) • uwzględnienie rozwiązań ograniczających nadmierne oświetlenie terenu zwłaszcza w sąsiedztwie szlaków migracji
Rośliny	<ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie uszczelnianiu powierzchni ziemi • unikanie wielkoobszarowych monokultur roślin • wybór alternatywy lokalizacyjnej pozwalającej na ochronę rzadkich i chronionych siedlisk roślin
Powietrze i klimat	<ul style="list-style-type: none"> • wybór rozwiązań o niskich wskaźnikach emisyjności • uwzględnianie w projektach rozwiązań technicznych skutecznie ograniczających emisję • uwzględnianie w projektach rozwiązań o wysokiej efektywności energetycznej • planowanie placu budowy przy jak najmniejszej kolizji ze stanowiskami roślin zwłaszcza drzew i krzewów
Wody	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględnianie rozwiązań technicznych skutecznie podczyszczających ścieki opadowe i roztopowe z powierzchni uszczelnionych • planowanie prac regulacyjnych na ciekach wodnych tylko w sąsiedztwie obszarów zabudowanych i zainwestowanych

	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie rozwiązań technicznych umożliwiających oszczędne gospodarowanie wodą • stosowanie zamkniętych obiegów wody • odpowiednie i wystarczające zaplanowanie zaplecza socjalnego dla pracowników
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • wybór rozwiązań zwiększających lokalne retencjonowanie wód • ograniczenie powierzchni przekształconej do niezbędnego minimum • odpowiednie rozplanowanie miejsc magazynowania surowców, materiałów i odpadów
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> • wybór kolorystyki eksponowanych obiektów dobrze komponującej się z cechami krajobrazu • stosowanie materiałów dobrze komponujących się z otoczeniem • usytuowanie dużych obiektów w sposób nie przesłaniający wartościowych dominant krajobrazowych np. obiektów zabytkowych

Źródło: Opracowanie własne

TABELA 5 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ

Element środowiska poddany presji	Możliwe działania zapobiegające negatywnym oddziaływaniom
Środowisko jako całość	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja prac w możliwie najkrótszym okresie • maksymalne ograniczenie powierzchni przekształconej
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie prac budowlanych z poszanowaniem warunków życia ludzi • sprawne i efektywne prowadzenie prac • stosowanie sprzętu sprawnego technicznie i charakteryzującego się niskimi wskaźnikami emisyjności
Zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> • odstąpienie lub znaczące ograniczenie prac budowlanych w okresach ochronnych • przy pracach w obrębie koryt rzecznych prowadzenie działań minimalizujących zmętnienie wód • weryfikacja stanu zasiedlenia drzew i krzewów przez ptaki przed wykonaniem ich usuwania • usuwanie drzew i krzewów poza okresem ochrony rozrodu i lęgów • skracanie czasu pozostawiania otwartych wykopów do niezbędnego minimum
Rośliny	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględnienie w zagospodarowaniu placu budowy siedlisk i stanowisk roślin chronionych (wyraźne oznakowanie) i ich wyłączenie spod presji • zabezpieczenie pni drzew przed ewentualnymi uszkodzeniami mechanicznymi • wykorzystywanie sprawnych maszyn i urządzeń • parkowanie pojazdów i magazynowanie surowców, materiałów i odpadów tylko w miejscach wyznaczonych
Powietrze i klimat	<ul style="list-style-type: none"> • magazynowanie materiałów sypkich pod przykryciem • zwilżanie powierzchni ziemi ograniczające pylenie spowodowane pracą maszyn i urządzeń • stosowanie maszyn, urządzeń i pojazdów sprawnych technicznie • wyłączanie silników pojazdów w czasie przestojów i przerw w pracy
Wody	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie maksymalnego pokrycia terenu zielenią zwłaszcza w sąsiedztwie zbiorników i cieków wodnych • zapewnienie wykonawcom prac odpowiedniego zaplecza socjalnego
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie poziomu przekształcenia powierzchni do niezbędnego minimum • zdjęcie warstwy próchnicznej gleby przed wykonaniem wykopów i jej rozplantowanie po zakończeniu prac budowlanych • zaopatrzenie placu budowy w sorbenty umożliwiające usuwanie awaryjnych rozlewów

	<p>substancji ropopochodnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowanie do gromadzenia odpadów szczelnych pojemników i kontenerów • selektywne zbieranie i gromadzenie odpadów w pojemnikach uniemożliwiających przedostanie się ich składników do ziemi • sprawne przekazywanie odpadów podmiotom uprawnionym do dalszego gospodarowania nimi • zapewnienie wykonawcom prac odpowiedniego zalecza socjalnego
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> • skracanie okresu magazynowania surowców, materiałów i odpadów • wykonanie ogrodzenia placu budowy z estetycznych materiałów, okresowe przeglądy ogrodzenia i usuwanie uszkodzeń

Źródło: Opracowanie własne

TABELA 6 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE EKSPLOATACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ

Element środowiska poddany presji	Możliwe działania zapobiegające negatywnym oddziaływaniom
Środowisko jako całość	<ul style="list-style-type: none"> • oszczędne gospodarowanie zasobami w tym energią • utrzymywanie w sprawności technicznej eksploatowanych instalacji i ich okresowe przeglądy • wykonywanie napraw maszyn i urządzeń niezwłocznie po stwierdzeniu stanu niesprawności/nieszczelności • zapobieganie wytwarzaniu odpadów i ich ponowne wykorzystanie • selektywne gromadzenie odpadów i ich przekazywanie uprawnionym podmiotom do dalszego gospodarowania
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzeganie zasad bezpieczeństwa pracy i ochrony środowiska przy eksploatacji instalacji • stosowanie indywidualnych środków ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z narażenia zawodowego
Zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowe gospodarowanie odpadami, bezpieczne magazynowanie uniemożliwiające styczność zwierząt z odpadami • zapewnienie odpowiedniej widoczności dla ptactwa barier na trasach ich przelotów • stosowanie substancji o niskim potencjale zagrożeń
Rośliny	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymywanie terenów zieleni w dobrej kondycji (pielęgnowanie, ochrona) • stosowanie substancji o niskim potencjale zagrożeń
Powietrze i klimat	<ul style="list-style-type: none"> • monitoring emisji i imisji zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery zgodnie z warunkami wydanych decyzji • racjonalne gospodarowanie energią elektryczną i ciepłą • stosowanie sprawnych maszyn i urządzeń oraz pojazdów
Wody	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzeganie warunków odprowadzania ścieków • oszczędne gospodarowanie wodą • retencjonowanie wód opadowych i ich wykorzystywanie do nawadniania terenów zieleni • stosowanie substancji o niskim potencjale zagrożeń
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • eliminowanie praktyk magazynowania surowców, materiałów i odpadów na powierzchni ziemi • stosowanie sprawnych maszyn, urządzeń i pojazdów oraz ich bezpieczne serwisowanie • utrzymywanie szaty roślinnej na powierzchniach nieuszczelnionych
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymywanie ładu i porządku na terenie objętym oddziaływaniem

- ograniczenie wielkości i intensywności reklam wielkoformatowych na obiektach

Źródło: Opracowanie własne

Proponowane działania o charakterze kompensacyjnym powinny odpowiadać ustawowej definicji **kompensacji przyrodniczej** tj. stanowić zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych (art. 3 pkt. 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska).

Działania takie w przypadku wystąpienia szkody w środowisku powinny także odpowiadać definicji **działań naprawczych** tj. wszelkim działaniami, w tym ograniczającym lub tymczasowym, podejmowanym w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, a także działaniom kompensacyjnym; do działań naprawczych zalicza się w szczególności przeprowadzenie remediacji, przywracanie naturalnego ukształtowania terenu, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, reintrodukcję zniszczonych gatunków, prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej na danym terenie (art. 6 pkt. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie).

TABELA 7 DZIAŁANIA KOMPENSACYJNE

Przedmiot kompensacji	Zalecane działania kompensacyjne
Ubytki drzew i krzewów	<ul style="list-style-type: none"> • nasadzenia zastępcze rozumiane jako posadzenie drzew lub krzewów, w liczbie nie mniejszej niż liczba usuwanych drzew lub o powierzchni nie mniejszej niż powierzchnia usuwanych krzewów
Zniszczone gatunki chronione	<ul style="list-style-type: none"> • reintrodukcja zniszczonych gatunków • odtwarzanie stanu populacji gatunków poddanych presji • przenoszenie płazów z zagrożonych zniszczeniem zbiorników wodnych do innych bezpiecznych siedlisk • tworzenie nowych miejsc rozrodu zastępujących utracone siedliska np. budki lęgowe dla ptaków i nietoperzy, platformy gniazdowe dla ptaków drapieżnych • przenoszenie spróchniałych pni drzew stanowiących siedliska chronionych owadów w miejsca poza obszarem presji • naturalna regeneracja gatunków chronionych przez proces odtwarzania się populacji gatunku na danym terenie do stanu początkowego lub do osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunku przebiegający samoistnie, bez ingerencji człowieka, ale którego przebieg może być przez człowieka wspomagany
Zniszczone siedliska przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • odtworzenie siedliska przyrodniczego w innym miejscu • naturalna regeneracja siedlisk chronionych w wyniku procesu odtwarzania się siedliska przyrodniczego na danym terenie do stanu początkowego lub do osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedliska przyrodniczego przebiegającego samoistnie, bez ingerencji człowieka, ale którego przebieg może być przez człowieka wspomagany

Źródło: Opracowanie własne

10. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU

Z uwagi na strategiczny charakter dokumentu, jakim jest Strategia Rozwoju Gminy Lubawa, rozwiązania alternatywne należy odnosić przede wszystkim do zapisów samej strategii – sformułowanych, celów szczegółowych, operacyjnych oraz kierunków działań. Sama lokalizacja planowanych zamierzeń w zdecydowanej większości (poza nielicznymi wskazaniami), nie jest aktualnie znana, stąd w dalszej ocenie pominięto wariantowanie lokalizacyjne.

Generalnie należy ocenić, iż strategia bardzo spójnie i w zrównoważony sposób uwzględnia aspekty środowiskowe. **Nie stwierdza się konieczności wprowadzenia dodatkowych zaleceń w postaci alternatywnych postulatów zwiększających prawdopodobieństwo osiągnięcia wyznaczonych celów strategii** przy możliwie jak najmniejszych skutkach negatywnych dla środowiska.

Dokument w należyтым zakresie uwzględnia także edukację ekologiczną społeczeństwa, co aktualnie powinno być zasadniczo zadaniem ciągłym szeroko realizowanym przez samorząd.

Jedyną sugestią, którą można rozważyć, jest wskazanie, iż następujący kierunek działań:

- Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg*, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej np. przystanki autobusowe, ławeczki (*Cel operacyjny I.1. Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy*)

Powinien bezpośrednio korespondować z kierunkiem działań nr 4, zawartym w *Celu operacyjnym II.3 Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu*: Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej i technicznej oraz monitoringu jej stanu, np. w ten sposób:

Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej np. przystanki autobusowe, ławeczki, z uwzględnieniem trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury.

Ponadto w niniejszej prognozie, w rozdziale dotyczącym oceny proponowanego systemu monitoringu, zawarto dodatkową sugestią dotyczącą uzupełnienia brzmienia wskaźników:


- Liczba wyremontowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej, w tym liczba obiektów, w których przeprowadzono kompleksową modernizację energetyczną / zainstalowano odnawialne źródła energii.
- Liczba nowych obiektów oddanych do użytku na cele społeczne, edukacyjne, kulturalne lub sportowo-rekreacyjne, w tym liczba obiektów, w których zainstalowano odnawialne źródła energii.

Jest to zalecenie, które należy potraktować jako dodatkową alternatywę, służącą lepszemu monitorowaniu efektów wdrażania SRGL.

11. TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCE Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY, NAPOTKANYCH W TRAKCIE SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Stan wiedzy na temat wpływu rozwoju rolnictwa, infrastruktury drogowej i sektora budowlanego na środowisko jest dobrze rozpoznany. Istnieje wiele opracowań dokumentujących wpływ tego rodzaju inwestycji na stan środowiska, a także wskazujących na efektywność rozwiązań stosowanych w celu ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko. Należy więc stwierdzić, że podczas sporządzania Prognozy nie napotkano na trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Trzeba jednak podkreślić, że stopień szczegółowości prognozowanych skutków środowiskowych w Prognozie, odpowiada ogólnemu określeniu celów i sposobów ich realizacji określonych w SRGL. Nie zastępuje więc prognozowania prowadzonego na etapie oceny

oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć. Nie można wykluczyć, że na etapie oceny oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć na środowisko rozpoznany stan środowiska, zwłaszcza w odniesieniu do zasobów przyrodniczych, może być źródłem dylematów w ocenie skutków środowiskowych planowanych działań i skuteczności rozwiązań zapobiegających, minimalizujących i kompensujących te skutki.



SPIS TABEL

TABELA 1 CELE I KIERUNKI ROZWOJU GMINY	12
TABELA 2 POWIĄZANIA CELÓW SRGL Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBLA KRAJOWEGO, REGIONALNEGO I LOKALNEGO DOTYCZĄCYMI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	22
TABELA 3 PRZYKŁADOWE RODZAJE ODPADÓW, JAKIE MOGĄ ZOSTAĆ WYTWORZONE W RAMACH REALIZACJI INWESTYCJI INFRASTRUKTURALNYCH	53
TABELA 4 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE PLANOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	55
TABELA 5 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	56
TABELA 6 DZIAŁANIA ZAPOBIEGAJĄCE I OGRANICZAJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA NA ETAPIE EKSPLOATACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ	57
TABELA 7 DZIAŁANIA KOMPENSACYJNE	58

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

1. ANALIZA DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH
2. MATRYCA ODDZIAŁYWAŃ

INFORMACJA	Cel operacyjny I.1.	Cel operacyjny I.2.	Cel operacyjny I.3	Cel operacyjny II.1	Cel operacyjny II.2	Cel operacyjny II.3	Cel operacyjny III.1	Cel operacyjny III.2.	Cel operacyjny III.3	Cel operacyjny III.4	Cel operacyjny IV.1	Cel operacyjny IV.2	Cel operacyjny IV.3	Cel operacyjny V.1.	Cel operacyjny V.2.
<i>Poniższa lista zawiera zestawienie dokumentów o charakterze społeczno-gospodarczym i ,środowiskowym które zostały wskazane pismem RDOŚ w sprawie ustalenia zakresu prognozy. Kolorem szarym oznaczono dokumenty nieaktualne lub będące w przygotowaniu, do których nie było możliwe odniesienie się w momencie opracowania prognozy, a kolorem pomarańczowym dokumenty, które już zostały wstępnie rozpatrzone w ramach diagnozy zawartej w SRGL</i>	Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gminy	Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym.	Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.	Zmniejszenie presji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.	Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu	Kreowanie warunków sprzyjających wzmocnieniu i rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości.	Wzrost konkurencyjności i efektywności sektora rolno-spożywczego	Stworzenie i wypromowanie marki „Ziemia Lubawska”.	Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców gminy.	Wzrost różnorodności i dostępności oferty w zakresie edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji.	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, integracji oraz aktywności mieszkańców.	Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze problemów i dysfunkcji społecznych.	Zwiększenie dostępności administracji samorządowej dla mieszkańców.	Kreowanie warunków instytucjonalnych sprzyjających aktywności i partycypacji obywatelskiej.
Krajowe															
Strategia Rozwoju Europa 2020															
Strategia Rozwoju Kraju 2020 (w tym Plan działań służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2020)															
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020		x	x		x		x	x	x						
<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”</i>															
Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020			x				x	x							
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020									x						
Strategia Rozwoju Transportu 2020	x		x							x					
Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko 2020		x	x	x	x	x									
Strategia Sprawne Państwo 2020															
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020				x										x	x
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 - 2020	x	x	x	x	x			x					x		
<i>Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony Miasta Obszary Wiejskie</i>															
Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP															
Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu							x		x	x	x	x	x		
<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030).</i>															
<i>Polityka Ekologiczna Państwa</i>															
<i>Krajowego Planu Gospodarki Odpadami (prace nad aktualizacją na ukończeniu)</i>															
<i>Krajowego planu działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych</i>			x		x										
<i>Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych</i>															
<i>Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami</i>		x													
<i>Projektu Polityki Wodnej Państwa do 2030 r.</i>		x													
<i>Strategii ochrony powietrza UE i wynikającej z niej Dyrektywy CAFE, - Polityki klimatycznej Polski, - Polityki Energetycznej Polski do 2030 r.</i>			x	x											
<i>Krajowego planu działań, dotyczącego efektywności energetycznej</i>			x												
<i>Polityki Leśnej Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości)</i>															
<i>Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (w skrócie SPA 2020)</i>			x	x		x									
<i>Krajowej Strategii Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej wraz z programem działań</i>				x											
<i>Strategii ochrony obszarów wodno-rolnych w Polsce wraz z planem działań</i>															
<i>Wytyczne Komisji Europejskiej do uwzględnienia adaptacji do zmian klimatu oraz ochrony różnorodności biologicznej</i>				x		x			x						
<i>Biuletyn Księgi: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009)</i>			x												
Regionalne															
<i>Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego dla województwa warmińsko - mazurskiego do roku 2021</i>															
<i>Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko - mazurskiego</i>	x		x												
<i>Plan Gospodarki Odpadami Województwa Warmińsko-Mazurskiego w aspekcie przynależności do regionu, zagospodarowania odpadów wytworzonych w trakcie realizacji zadań, z uwzględnieniem planu inwestycyjnego (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją)</i>															
<i>Program Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją)</i>															
<i>Program rozwoju OZE Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2013-2020</i>			x	x		x									
<i>Wojewódzkiego Programu Zwiększania Lesistości na lata 2001-2010</i>															
<i>Program Ochrony Powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10 wraz z Planem działań krótkoterminowych ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszony PM10 oraz Planu działań krótkoterminowych dla strefy warmińsko-mazurskiej ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 (projekt dokumentu),</i>			x	x											
<i>Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN,</i>				x	x										
<i>Strategia Rozwoju Rybactwa w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2030 r.</i>															
<i>Plan rozwoju sieci drogowej dróg wojewódzkich województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2012-2020 z perspektywą do roku 2030</i>	x														
<i>Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego (w chwili obecnej w aktualizacji)</i>															
<i>Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (o ile dotyczą i zostały opracowane) - rozporządzeń w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód regionu wodnego (o ile dotyczą i zostały opracowane)</i>															
<i>Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury, 2014-2020</i>	x	x	x	x						x					
<i>Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru Wielkich Jezior Mazurskich do 2020 r.</i>															
<i>Projekty planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (o ile dotyczą i zostały opracowane)</i>				x											
<i>Program rewitalizacji sieci miast Cittaslow województwa warmińsko-mazurskiego (o ile gmina przystąpiła lub zamierza przystąpić)</i>															
Lokalne															
<i>• Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubawa, przyjęte Uchwałą Nr XXIV/166/13 Rady Gminy Lubawa z dnia 29 maja 2013 r.</i>	x	x													
<i>• Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lubawa na lata 2016-2020, przyjęta Uchwałą Nr XIII/69/2015 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 grudnia 2015 r.</i>							x			x			x		
<i>• Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Lubawa na lata 2012-2027, stanowiące załącznik do uchwały Nr XIX/120/12 Rady Gminy Lubawa z dnia 31 października 2012 r.</i>			x	x		x									
<i>• Program ochrony środowiska dla Gminy Lubawa na lata 2004-2010 z perspektywą na lata 2011-2020, zatwierdzony Uchwałą Nr XIX/98/04 Rady Gminy Lubawa z dnia 30 września 2004 r.</i>		x	x	x	x	x									
<i>• Plany odnowy miejscowości uchwalone dla następujących miejscowości: Byszwałd, Grabowo, Kazanice, Łążyn, Prątnica, Rożental, Samplawa, Targowisko Dolne, Wałdyki, Złotowo.</i>												x			

INFORMACJA		WSTĘPNA OCENA POTENCJALNEGO ODDZIAŁYWANIA				Charakter oddziaływań								Elementy środowiska poddane oddziaływaniu															
Ocena ogólna oddziaływań przeprowadzona, uwzględniono zarówno etap realizacji jak i funkcjonowania/eksploatacji przedsięwzięcia, udzielając odpowiedzi na pytania zawarte w nagłówkach kolumn; uwzględniono ogólny charakter oddziaływań (zgodnie z ustawą OOS - bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i zmiennolite), ocenę wpływu na poszczególne elementy środowiska (zgodnie z ustawą OOS - różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, powietrze wodne, wodę gruntową, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne); przyjęto w tej części trzypięciopięciową skalę intensywności oddziaływania od -1 do +1, gdzie "+" lub "-" oznacza oddziaływanie pozytywne/negatywne		ETAP REALIZACJI Potencjalnie oddziaływanie: PP- potencjalnie pozytywne O - neutralne lub nie dotyczy etapu PN - potencjalnie negatywne		ETAP EKSPLOATACJI Potencjalnie oddziaływanie: PP- potencjalnie pozytywne O - neutralne lub nie dotyczy etapu PN - potencjalnie negatywne		Czy przedsięwzięcie jest ukierunkowane na obniżenie jakości elementów środowiska? T/N/O		Czy przedsięwzięcie jest ukierunkowane na poprawę warunków życia/drozwia ludzi? T/N/O		Bezpośrednie	Poprzeź	Wtórne	Skumulowane	Krótkoterminowe	Średnioterminowe	Długoterminowe	Stale	Czynliwe	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rolnicy	Wody powierzchniowe i podziemne	Stwierdzalne powielenia antropogenicznego	Przebiegający z emisjami gazowymi	Krajobraz	Klimat	Zachwyty naturalne	Zabytki i dobra materialne
PRIORYTET I	Infrastruktura																												
Cel operacyjny I.1.	Poprawa dostępności przestrzennej oraz powiązań komunikacyjnych gmin																												
Kierunki działań	1) Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej, w tym sieci dróg*, chodników, ścieżek pieszych i rowerowych oraz małej infrastruktury towarzyszącej na odcinku autostradowym, leśniczej	PN		PP/PN		N	T		R/E	R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E		-1	-1/+1	-1	-1	-1/0	-1/+1	-1	-1/+1	0	-1	-1/0
	2) Likwidacja barier urbanistycznych i transportowych utrudniających przemieszczanie się, w szczególności osobom z niepełnosprawnością ruchową oraz rodzicom/opiekunom z małymi dziećmi w wódkach	PN		PP		N	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		0	+1	0	0	0	0	-1	-1/+1	0	-1	-1/0
	3) Podjęcie rozmów i ustaleń z GDDKiA, samorządem województwa oraz powiatu, a także realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie modernizacji sieci drogowej na terenie gminy	PN		PP/PN		N	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1	-1/+1	-1	-1	-1/0	-1/+1	-1	-1/+1	0	-1	-1/0
	4) Rozbudowa infrastruktury sieciowej w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu do usług telekomunikacyjnych, zwłaszcza możliwości korzystania z internetu szerokopasmowego	PN		PP/PN		N	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1	-1/+1	-1	-1	-1/0	-1/+1	-1	-1/+1	0	-1	-1/0
Cel operacyjny I.2.	Utrzymanie dotychczasowego stanu zaopatrzenia w wodę oraz zwiększenie oszczędności wody oraz zwiększenie oszczędności energii w sieci kanalizacyjnej																												
Kierunki działań	1) Dbanie o należyty stan techniczny przewodów i urządzeń tworzących sieć wodociągową oraz kanalizacyjną (konserwacja, wymiana oraz modernizacja wykorzystywanych elementów)	O/PN		PP		T	T		R	O	O	O	R	O	E	E	R		0	+1	-1/0	-1/0	0/+1	0	-1/0	0	0	0	0
	2) Rozbudowa istniejącej sieci wodociągowej	PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1/0	+1	-1	-1	-1/+1	0	-1	0	0	-1/0	0
	3) Budowa zbiorczej infrastruktury kanalizacyjnej w miejscowościach: Rożental, Grabowo, Wałdyki, Samplawa, Mortęgi, Rodzone, Żłotowo, Targowisko Dolne, Targowisko Górne	PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1/0	+1	-1	-1	-1/+1	0	-1	0	0	-1/0	0
	4) Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, gdzie nie ma możliwości włączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej, lub gdy włączenie się do tej sieci jest nieuzasadnione ekonomicznie i nie planuje się budowy takiej sieci, uniemożliwiającej ścieków komunalnych odbywa się za pomocą przydomowych oczyszczalni ścieków	O/PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1/0	+1	-1	-1	-1/+1	0	-1	0	0	-1/0	0
	5) Wyposażenie oczyszczalni ścieków w Katanicach w instalację do osadów ściekowych	O/PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		0	+1	0	0	+1	0	0	0	0	0	0
	6) Zachęcanie mieszkańców do podłączenia się do istniejących i nowotworzonych odników sieci komunalnej	O		PP		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	-1	-1	+1	0	-1	0	0	0
	7) Promowanie wśród mieszkańców, pracowników gminy oraz podmiotów gospodarczych rozwiązań technicznych i zachowań sprzyjających zmniejszeniu zużycia wody do celów bytowych, hodowlanych, przemysłowych, podlewania ogródków itp	PP		O		T	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	0	0	+1	0	0	0	0	0	+1	0
Cel operacyjny I.3	Wzmocnienie działań inwestycyjnych sprzyjających redukcji zużycia energii oraz niskiej emisji w sektorze publicznym i prywatnym.																												
Kierunki działań	1) Programy na rzecz zmniejszania stopnia wykorzystania nieodnawialnych źródeł energii oraz zużycia energii elektrycznej i ciepłej w budynkach użyteczności publicznej poprzez ich termomodernizację, wymianę systemów grzewczych na bardziej efektywne energetycznie, montaż instalacji OZE, wymianę starego lub zużytego oświetlenia, urządzeń i sprzętu komputerowego na nowoczesne i energooszczędne	O		PP		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	0	0	0	0	+1	0	0	+1	+1	0
	2) Rozbudowa i modernizacja osiedlenia publicznego, zasilanych ulic i skwerów oraz ciągów komunikacyjnych prowadzących do obiektów użyteczności publicznej, z wykorzystaniem efektywnych rozwiązań, np. instalacji c.o. opalanych biomasą, kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych i innych źródeł energii, w szczególności w formie mikroinstalacji OZE opartych na zasadach promulskich	O/PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		0	0	0	0	+1	0	0	+1	+1	0	
	3) Promowanie mechanizmów finansowych dotyczących przyjaznych środowisku źródeł energii elektrycznej i ciepłej możliwych do wykorzystania w sektorze rolnictwa, przemysłu oraz w gospodarstwach domowych, np. instalacji c.o. opalanych biomasą, kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych i innych źródeł energii, w szczególności w formie mikroinstalacji OZE opartych na zasadach promulskich	PP		O		T	T		R/E	O	O	O	O	O	O	O	O		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	4) Zaopatrzenie mieszkańców gminy w gaz ziemny poprzez rozbudowę lokalnej sieci gazowej	PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1	-1/+1	-1/0	-1/0	-1/0	-1/+1	-1	-1/0	-1/+1	-1	0
	5) Przystąpienie do prac nad gminnym planem gospodarki niskoemisyjnej, który przeprowadzi inwentaryzację źródeł oraz prognozę emisji CO ₂ , a także zaprojektuje szczegółowy plan działań służących redukcji emisji	O		PP		T	T		O	O	O	O	O	O	O	O	O		0	0	0	0	0	+1	0	0	+1	+1	0
PRIORYTET II	Środowisko																												
Cel operacyjny II.1	Zmiana świadomości, postaw i zachowań społecznych w kierunku prośrodowiskowym.																												
Kierunki działań	1) Realizacja działań edukacyjnych (np. projektów, warsztatów, wykładów) adresowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy w zakresie wpływu zachowań ekologicznych w gospodarstwach domowych, takich jak np. segregacja odpadów czy oszczędzanie energii, na stan i perspektywę środowiska naturalnego	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	+1	+1	0	0	+1	+1	0
	2) Promowanie zachowań energo- i materiałnooszczędnych w codziennym funkcjonowaniu mieszkańców w gospodarstwie domowym, transporcie, pracy zawodowej, nauce i wolnym czasie, takich jak np. a) korzystanie z funkcji oszczędzających energię sprzętu AGD, wyłączenie sprzętu elektrycznego, gdy nie jest używany i nie pozostawianie go w stanie czuwania; b) eCofiring i dzień bez samochodu, śpiądzkie podwożenie się do pracy, korzystanie z komunikacji publicznej lub rowerów c) zwiększanie wykorzystania poczty elektronicznej, ograniczanie drukowania (w tym np. drukowanie dwustronne), ponowne wykorzystywanie zapisanych jednostronnie arkuszy papieru;	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	+1	+1	0	0	+1	+1	0
	3) Współpraca ze społecznościami lokalnymi w zakresie kreowania poczucia wpływu i odpowiedzialności mieszkańców za środowisko w najbliższym otoczeniu, np. poprzez wspólne zagospodarowywanie obszaru miejscowości poprzez nasadzenia, akcje sprzątaniaswiata czy sadzenia drzew; zachęcanie do uprawy rodzimych gatunków roślin w przydomowych ogródkach; tworzenie miejsc przyjaznych pszczołom, ptakom itp.	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1
	4) Zapewnienie dostępu do informacji o zagrożeniach środowiskowych, w szczególności w zakresie zmian klimatu, w tym poprzez prowadzenie wykładów i warsztatów edukacyjnych, w tym poprzez prowadzenie wykładów i warsztatów edukacyjnych, w tym poprzez prowadzenie wykładów i warsztatów edukacyjnych	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	+1	+1	0	0	+1	+1	0
Cel operacyjny II.2	Zmniejszenie preji działalności ludzkiej na środowisko, w szczególności w zakresie powstawania odpadów i zanieczyszczeń oraz hałasu.																												
Kierunki działań	1) Prowadzenie uporządkowanej gospodarki funkcjonalno-przestrzennej m.in. poprzez sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (zwłaszcza dla terenów rekreacyjnych, rozrywkowych, sportowych) oraz ustalenie warunków zabudowy z uwzględnieniem zasad zrównoważonego użytkowania środowiska przyrodniczego oraz potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	E	O	O		0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1	0/+1
	2) Dbanie o zachowanie wartości środowiska przyrodniczego na zasadach określonych przez ustawę o ochronie przyrody, a także utrzymanie w formie jak najmniej przekształconej pod względem przyrodniczym korytary migracji ptaków i innych zwierząt	PP		O		T	N		R	O	O	E	R	E	E	R			+1	0	+1	+1	+1	0	+1	+1	0	+1	0
	3) W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi niezbędne będzie a) przeprowadzenie reorganizacji składowiska odpadów komunalnych w Samplawie; b) rozwój selektywnej zbiórki odpadów z uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych i niebezpiecznych; wprowadzenie systemu „workowego”, zwiększenie udziału odpadów poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie c) sukcesywne wdrażanie Programu usuwania zabrzstu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lubawa d) Przeprowadzanie kontroli przestrzeczności i stosowania przepisów o ochronie środowiska (w zakresie objętych tym zakresem) oraz wydawanie stosownych decyzji administracyjnych w tym zakresie.	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4) Zapewnienie dostępu do informacji o zagrożeniach środowiskowych, w szczególności w zakresie zmian klimatu, w tym poprzez prowadzenie wykładów i warsztatów edukacyjnych, w tym poprzez prowadzenie wykładów i warsztatów edukacyjnych	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	+1	+1	0	0	+1	+1	0
Cel operacyjny II.3	Włączenie gminy w realizację strategii i planów adaptacji do zmian klimatu																												
Kierunki działań	1) Racjonalne zagospodarowanie zasobami wodnymi dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody, w tym poprzez prowadzenie zabiegów melioracyjnych służących odbudowie i regulacji małych cieków wodnych oraz zbiorników małej retencji (np. kanały, rowy, stawy i oczka wodne)	PN		PP		T	T		R/E	E	E	R/E	R	R/E	E	E	R		-1/+1	-1/+1	-1/+1	-1/+1	-1/+1	0	-1	-1/+1	0	+1	0/+1
	2) Zwiększenie leśności gminy zarówno w wyniku sztucznych zalesień, jak i sukcesji naturalnej, np. poprzez tworzenie zadrewnień śródpolnych i przydrożnych na gruntach rolnych niskich klas bonitacyjnych.	PP		PP		T	O		R	O	E	E	R	E	E	R			+1	+1	+1	+1	0	0	+1	+1	0	+1	0
	3) Prowadzenie działań informacyjno-szkoleniowych adresowanych do mieszkańców, rolników, firm działających w branży budowlanej, na temat zmian klimatu oraz metod zapobiegania i ograniczania ich negatywnych skutków na gospodarstwie oraz zdrowiu ludzi	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4) Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej i technicznej oraz monitoringu jej stanu.	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	E	O	O		0	+1	0	0	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1
PRIORYTET III	Gospodarka																												
Cel operacyjny III.1	Utworzenie warunków sprzyjających wzmocnieniu i rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości.																												
Kierunki działań	1) Wspieranie informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla przedsiębiorców działających w sektorze mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, a także dla osób planujących założenie pozarolniczej działalności gospodarczej	O		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2) Promocja gminy, służąca zachęceniu inwestorów i osób zainteresowanych prowadzeniem własnej działalności gospodarczej do podejmowania jej na terenie gminy, w tym m.in. poprzez informowanie o planowanych kierunkach rozwoju oraz dostępnych możliwościach inwestowania i zachętach dla przedsiębiorców	O		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3) Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu, w tym: ośrodkami i inkubatorami przedsiębiorczości, ośrodkami innowacji oraz instytucjami finansowymi w zakresie usług wsparcia dla firm, transferu wiedzy i technologii, współpracy nauki i biznesu oraz ułatwienia dostępu do finansowania sektora MŚP.	O		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4) Promocja działalności innowacyjnej (produktowej i procesowej) oraz wspierającej się w katalogu inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego (znajomość wysokiej jakości, meblarstwo i przemysł drzewny, ekonomia wody).	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel operacyjny III.2.	Wzrost konkurencyjności i efektywności sektora rolno-spożywczego.																												
Kierunki działań	1) Działania o charakterze edukacyjnym i doradczym, skierowane do rolników/producentów rolnych, służące podnoszeniu wiedzy i świadomości m.in. w zakresie technologii i organizacji produkcji, zarządzania, marketingu, bezpieczeństwa pracy, ubezpieczeń w gospodarstwie, ochrony środowiska i zmian klimatycznych oraz korzystania z instrumentów finansowych	PP		O		O/T	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2) Ułatwianie dostępu do aktualnej wiedzy i wyników badań dotyczących innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym, w tym w szczególności nowych technik i technologii wytwarzania, tworzenia związków czynników innowacyjnych rozwiązań oraz budowania struktur organizacyjnych	PP		O		N	T		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3) Rozwój rolnictwa ekologicznego, opierającego się na zrównoważonej produkcji rolnej i zwierzęcej, w szczególności poprzez informowanie o przyszłych środowisku społeczeństwa gospodarowania, promocję dobrych praktyk oraz wsparcie doradcze w procedurze zgłaszania podjęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego	PP		O		T	T		R	O	O	O	O	O	E	O	O		0	+1	0	0	0	0	+1	0	0	0	0
	4) Optymalizacja przestrzeni produkcyjnej poprzez wspieranie procesów specjalizacji i kooperacji gospodarstw rolnych	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	-1/+1	0
	5) Wspieranie spółdzielczości oraz tworzenia grup i organizacji producentów w sektorze rolno-spożywczym, służących stabilizacji zbytu produktów, zwiększeniu odporności produkcji oraz szerzeniu dobrych praktyk na terenach wiejskich	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1/+1
Cel operacyjny III.3	Stworzenie i wypromowanie marki „Ziemia Lubawska”.																												
Kierunki działań	1) Działania na rzecz utworzenia struktury integracyjnej dla wytwarzanych lokalnie wysokiej jakości produktów, w postaci marki „Ziemia Lubawska”, jako instrumentu konkurencyjności oraz identyfikacji, w szczególności poprzez modernizację procesu współpracy lokalnych przedsiębiorców oraz opracowanie odpowiednich procedur i przebiegu procesu certyfikacji	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2) Opracowanie strategii promocji marki „Ziemia Lubawska”, uwzględniającej m.in. segmentację odbiorców i sposoby dotarcia do nich, opis działań informacyjno-promocyjnych, wskazania praktyczne dla posługiwania się marką przede wszystkim do tego uprawnione oraz wizualizację marki	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3) Realizacja działań służących upowszechnianiu marki w świadomości lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także na poziomie regionalnym, krajowym i za granicą, poprzez np. ulotki, plakaty, spotkania informacyjne, konkursy, udział w targach	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4) Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego ustuowanymi na obszarze historycznej Ziemi Lubawskiej, celem nawiązania współpracy i rozszerzenia zasięgu marki	PP		O		N	O		R	O	O	O	O	O	O	O	O		0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cel operacyjny III.4	Wspieranie akty																												